פרייז 25 גראשען XIV-ער יאהרגאנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką" „Radomer-Kielcer Leben" (690) 45 היינט 10 זייטען

Radom, dnia 5 Listopada 1937 r.
ראדאם, פרייטאג א' כסלו תרצ"ח
טעלעפאן פון רעדאקציע 15 - 18

ראדאמער-קעלצער לעבן

פאראווע פארבערייַ
און כעמישע פראלניע
M.
HEMPEL
פאבריק און צענטראלע אלטע שטאדט 7
פיליאס:
זשעראמסקי 1
זשעראמסקי 21
זשעראמסקי 59
טראוגוטטא 11
קעלנער צו וואשען צו 15 גר.

Z powodu przedwczesnego zgonu
B. P.

Lejbusia Wertheima

wyrazy szczerego współczucia pozostałej
w żalu Rodzinie

składają
Koledzy i Koleżanki

Związek Przemysłowców i Kupców Drzewnych Okr. Kiel. Radomskiego
KIELCE, ul. Leśna 18, tel. 17 - 90.

OGŁOSZENIE.

Zarząd Związku Przemysłowców i Kupców Drzewnych zawiadamia P. T. członków, że w niedzielę dn. 14 listopada 1937 r. o godz. 10-ej przed poł. w pierwszym terminie odbędzie się w lokalu Związku w Kielcach ul. Leśna 18,

NADZWYCZAJNE
OGÓLNE ZEBRANIE

członków Związku z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajenie i wybór przewodniczącego Zebrania
2) Odczytanie protokółu z pop. ogólnego Zebrania
3) Sprawozdanie Zarządu z działalności za rok ubiegły
4) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej
5) Wybory do Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Sądu Rozjemczego
6) Wolne wnioski

Zaznacza się, że w wypadku nieprzybycia na zebranie przewidzianej regulaminem liczby członków, zebranie odbędzie się w drugim prawomocnym terminie, tego samego dnia o godz. 11-ej z niezmienionym porządkiem obrad i będzie ważna bez względu na liczbę obecnych na zebraniu członków.

Kielce, dn. 1 listopada 1937 r. **ZARZĄD.**

דעם סיססטען מיטגעפיהל דריק איך אויס
דעם ה' צבי גוטשטאט און זייַנע קינדער
צוליב'ן טויט פון זייער געשעצטער פרוי און קינדער

דבורה (דאטשע) נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
יצחק נייַמאן און פאמיליע.

W domu, czy w sali dancingu
wytworne
Na wsi, czy w mieście — jednym
słowem wszędzie
Papieros w gilzie
„Dla Znawców" wybornej
Zawsze najlepiej smakować
ci będzie

בברכת מזל = טוב
חמה ולבבית לנשואי ידידי
מר מרדכי ראזענבוים
מאחלים
משה זילבערשטייַן
ורעיתו.

דאנקזאגונג

מיר דאנקען די ה"ה גאלדשטייַן, קארמאן און די פרל. קאפלאן און ראזענבוים פאר'ן צוריקשענקען דעם דיך זיי געווי. נענעם טארט אויפ'ן דאנסינג, וועלכער איז געגאנגען אויף אן'אמעריקאנער לאטעריע, ברענגענדיג א געוויסע הכנסה פאר'ן בית יתומים.
די פערוואלטונג פון בית = יתומים
אין ראדאם.

צו די טרויער-טעג פון די שלושים פון ה' קדיש האבערבערג
צוליבן טויט פון זיין
פ ר ו י
דריק איך אויס דעם סיססטען מיטגעפיהל
יעקב פרייַדעלמאן.

ווילט איהר האבען קלארע, זויבערע וועש, נייַע גארדעראבעס, שנייַ = ווייַסע פארהאנגען,
גיעט נאר צו וואשען און פארבען אין דער בעקאנטער
כעמישער פארבערייַ און פראלניע פון דער ערשטקלאסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filje Zeromskego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס'האט זיך ניט איבערצייגט זאל פרובען און וועט זיין ענטציקט
פון דער שנעלער, עססטעטישער און פאכמענישער ארבייט.
ביליגע פרייזען   פינקטליכע אויספיהרונג
סאלידע בעהאנדלונג   קומט און איבערצייגט אייך
צענטראלע: אלטע שטאדט 7 אפיצ. טעל 19 - 70
פיליאס: זשעראמסקי 1, טראוגוטטא 11
זשעראמסקי 21, זשעראמסקי 59
ביליג צו וואשען קאפעלושען.

מה רעש, וואָס איז דאָ אַזעלכעס געשעהן?

מכּה דער דאקטוירים - פּאלעמיק ארום יודישען שפּיטאל.

קודם כל, פריהער פאַר אלעם — איין באַוואָרעניש.

איידער מיר טרעטען צו ארומרעדען דעם עצם ענין, ווילען מיר, אז ס'זאָל קלאָר זיין איין זאַך. עס איז נישטאָ און עס קען נישט זיין קיין שום שאָטען פון אַ פערדאַכט, אַז ווער פון אונזער זייט זאָל האָבען אַ וועלכע ס'איז כונה צו ברענגען שאָדען דעם יודישען שפּיטאָל.

דער דאָזיגער ארגומענט, איז לוים אונזער מיינונג אַ שוץ מיטעל פאַר די יעניגע, וואָס האָבען מורא פאַר קריטיק. מיר האָבען אַ גרונד צו מיינען, אַז די וועלכע ווילען אונז פערשרייען אַלס שעדיגער, זענען אויסען מצהר די פּורעגליכע, ווי די אידעאישע זייט. מיר מעגען און קענען דרייסט זיך צושרייבען דעם פערדינסט, אַז מיר זענען געווען די ערשטע, וואָס האָבען אַליאַרמירט די עפענטליכע יודישע מיינונג אין ראדאָם וועגען דער סכנה וואָס שטעהט פאר דעם יודישען שפּיטאָל צו ווערען גענצליך ענטיודישט און גלייכצייטיג געדופען עס צו רעטען. ס'איז אַ געשיכטע מיט 4–5 יאָהר צוריק בעת דער ערשטער קאָמיסאַרען-פערוואַלטערשאַפט אין מאַגיסטראַט, ווען ס'איז געפרעגט געוואָרען אויף דער לעגיטימאַציע פון יודישען שפּיטאָל, צו ווערען עס געהערט און ווער ס'איז דער יורידישער אייגענטימער. שוין דאַן ביי דער ערשטער שאלה. ווער איז דער טאַטע פון יודישען שפּיטאָל, האָבען מיר פערשטאַנען, אַז דאָס איז נישט גלאַט אַזוי אַן אומשולדיגע פראַגע. נאָר דאָס איז אַ קאָמפּלער אַנצוהערעניש אויפ'ן אדרעס פון דער יודישער געזעלשאַפט, זי זאָל גישט איבעראַשט ווערען ווען ס'וועט קומען אַ מאָמענט און מ'וועט זאָגען: האַלכן ס'איז אויס יודיש שפּיטאָל. בעווייז מיט דאָקומענטען, ברענגט אַ רעיענטאַלען אַקט, אויב נישט, איז עס נישט אייערס און ס'איז רעכט צו טוהן דערמיט, וואָס מ'וויל און ווי אַזוי מ'וויל. מיר האָבען נישט פערזוימט און וואָך-איין, וואָך-אויס געשריבען אונצעהליגע ארטיקלען, נישט צו-רוה לאָזענדיג דעם ראדאָמער יור, וועלכער האָט אין אָנהויב באַגאַטעליזירט די גאַנצע זאַך, האַלטענדיג, אַז עס איז נישט אַזוי שרעקליך און ס'וועט זיך מסתמא אויסלאָזען בכי טוב. מיר האָבען אָט די גלייכגילטיגקייט בעקעמפט און נעשטירעמט דעם יודישען עולם אַזוי לאַנג, ביז דער ענין איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען אין צענטער פון דער געזעלשאַפטליכער אויפמערקזאַמקייט.

דאָס אַלץ דערמאָנען מיר, נישט בדי צו ריהמען זיך. נאָר דערמיט ווילען מיר צוריקשלאָגען די פאָרוואורפען פון מאַנכע ה"ה, וואָס זענען ארויסגעפאָהרען מיט אַ פזמון, דאָס מיר שאַדענען דאָס יודישע שפּיטאַל אצינד, ווען עס איז ווידער אויפגעלעבט און גאָר שעהן אויסגעמאַנסירט. לויט זיי הייסט נעשאָדענט דאָס, וואָס מיר האָבען דעם מוטה, טראָץ דעם וואָס דאָס איז ווערט פערבליפט מיט דער אויסערליכע שענקייט, אָנצווייזען אויף געוויסע פעהלערען אינווענינג, וועלכע שאַדען נישט געשעהן. די דאָזיגע "שפּיטאָל-פּאַטריאָטען" האָבען אַ טעות, אדער אפשר טויג זיי אָנצושטעלען אַזאַ פרומע מינע ווי יענער מוכיח, וואָס ביי אַ ליאַדע וואָס אין ער געוואוהנט צו מאַכען אַ געשריי: "געוואַלד יודען. ס'ברענט אַ פייער!". מיר קענען די דאָזיגע ה"ה בערוהיגען. זאָלען זיי זיך נישט נעמען אַזוי צום האַרצען. ס'וועט זיי סיי-ווי קיינער נישט גלויבען. מיר זענען אַזוי געטריי דאָס יודישע שפּיטאַל ווי זיי, אויב נישט מעהר — ווייניגער אַלענפאַלס נישט. ווען זיי האָבען זיס געדרימעלט אויף די ווייכע און אָנגענעהמע קישעלעך פון אפּאַטיע און פּאַסיווער זעלבסצופרידענהייט און געחלומ'ט די אַך-מיין דאגה-הלומות, נישט טראַכטענדיג צומאָלט וועגען גורל פון יודישען שפּיטאַל. האָבען מיר שוין געקלאַפּט אויף טראַוואָגע און געפויקט אין די לאַדענס און פענסטער פון די ראַדאָמער פערשלאָפענע יודען. מיר האָבען עדות הונדערטער און טויזענדטער לעזער, וואָס קענען דאָס בעשטעטיגען. מיר האָבען דערפאַר דאָס פולע רעכט ארויסצוטרעטען נעגען דאָס און יענץ, אויב דערפון קומט אַרויס אַ רעה דעם שפּיטאַל. דער אויפריכטיגער לעזער וועט אונז דערפאַר נישט פעראַרטיילען, ווייל ער ווייסט און קען אונזער שטעלונג פון ערשטען מאָמענט אָן, ווען דער קיום פון שפּיטאַל האָט זיך אָנגעהויבען צו וואַקלען. ער ווייסט עס נאָך פון פריהער, ווען מ'האָט נאָך נישט אָנגעהויבען רעדען וועגען ענטיודישען עס, נאָר מ'האָט בלויז דערוויל געמאַכט שוועריגקייטען פאַר יודישע קראַנקע. דער לעזער געדענקט נאָך גוט יענע צייטען, ווען מיר האָבען מרעיש עולמות געווען נעגען די עתלות, וואָס עס ווערען געטוהן די יודישע קראַנקע דוקא אין יודישען שפּיטאַל, (ס'האָט דאַן אויך געהייסען יודיש שפּיטאַל, אָבער אַנדערע, נישט קיין יודען, האָבען דערמיט טערוואַלטעט.) מ'דאַרף האָבען אַראָבגעפאַלען פון מאַרס, אדער געקומען פון האַנאָלולו, צו וועלען איינשמועסען עמיצען, אַז מיר ווילען אונטערגראָבען דעם פּרעסטיזש פון שפּיטאַל דערמיט, וואָס מיר וואַגען ארויסצוגעהן מיט אַ קריטיק. און אויך דער כתם לעזער אפילו, איז נאָך נישט אַזוי נאַאיוו, ער זאָל מיסברויכען מיט דער קריטיק, אויסטייטשענדיג זי אין אַזאַ זין, אַז מען מיינט דאַ אַוועקצונעמען די חשיבות פון שפּיטאַל און עס פערמינדערווערטיגען אויף אַזוי ווייט, אַז מ'זאָל עס אויסמיידען. עס איז נאָך נישט אַזוי. ביי יעדען בעוואוסטזיניגען מענש איז קריטיק אַ געזונטע ערשיינונג ווייל עס בעווייזט, אַז דער אביעקט ארום וועלכען עס ווערט געפיהרט אַ דיספוט, לעבט און בעוועגט זיך און די קריטיק ריינט אין דעם פאַל אַלס אַ טרייב-קראַפט, וואָס האָט דעם צוועק צו שטויסען אים נאָך בעסער פאָרווערטס. ערגער וואָלט געווען, ווען מיר האָבען נישט דאָס יודישע שפּיטאַל און ס'איז נישטאָ אַרום וואָס צו קריגען זיך און צו פּאָלעמיזירען.

גראָדע אין דעם פאַל דאַראָם, ווען ס'איז געלונגען דאָס שפּיטאַל פון אַ גרויס געפאַהר אויף דערווייל מציל צו זיין, וועט זיך נישט געפונען קיינער, וואָס זאָל זעהן אין קריטיק עפּעס אַזעלכעס, וואָס זאָל האָבען דעם ציעל צו פערמענטירען און אומוואַרפען דעם דאָזיגען אונגעהויער-וויכטיגען בנין. נאָר די וואָס אינטערפּרעטירען די קריטיק מיט אַזאַ פּירוש, טוהען דאָס שפּיטאַל קיין טובה נישט. זיי אַליין וועקען ערשט דעם דאָזיגען געדאַנק, וועלכער וואָלט פריהער און אָהן זייער ארייגלערנען פשט — קיינעם נישט איינגעפאַלען, אַ שלעכטע דיאַגנאָז האָבען געשטעלט די יעניגע ה"ה דאָקטוירים, וואָס זענען אַזוי אויפגעבראַזט געוואָרען ווען מיר האָבען רעאַגירט אויף אומגעוויינשענע זאַכען, וועלכע דאַרפען נישט פּאַסירען אין דעם שווער-אויפגעקעמפטען און נאָך מעהר שווערער ווידער-אויפגעבויטען יודישען שפּיטאַל.

זאָל מען אָנהויבען פון אָנהויב. ס'איז כדאי נאָך אַמאָל צו איבערחזר'ן, ווייל די גאַנצע פערגאַלאָפּירטע דעבאַטע, וועלכע איז אגב שוין איבערגעשריטען די ראַהמען פון פערנונפט און טאַקט, איז אַרויס פון די אייגענטליכע רעלסען און מ'האָט פערגעסען די ערשטע סיבה, צוליב וואָס און פון וואָס דער גאַנצער כומעל איז ארויסגעקומען. מיר האָבען ווידער נישט קיין מורא, אַז ס'וועט חלילה פערשאַרטען דעם פּרעסטיזש פון שפּיטאַל. נישטאָ קיין אַנגס. אַ בעווייז, אַז זינט אונזער קריטיק ביז היינט, האָט זיך די פּראַקטיק אין יודישען שפּיטאַל פערגרעסערט (אפילו קראַנקע ווייסען, אַז קריטיק איז געזונד און דעסטאַ מעהר געהען זיי גערן אַהין).

אליאַ עורך:

ערב ראש השנה האָט אַ שידלאָווצער יוד געברענגט זיין ווייב אויף אַן אָפּעראַציע אין היגען יודישען שפּיטאַל. דאָס איז געווען אַרום 3 נ. מ. ווען קיין דאָקטאָר איז שוין נישט געווען וואָס זאָל די פרוי אונטערזוכען. דער פעלדשער ה' מאיר פינקעלשטיין איז גראַד געווען קראַנק און דער יוד האָט באַלד פערשפּאַרט אַריינצופיהרען זיין קראַנקע פרוי אין שפּיטאַל. מ'האָט איהם געראַטען צו פאָהרען מיט איהר אין פּוילישען שפּיטאַל. דער יוד איז אַוועק צום פּרעזעס רען, וועלכער האָט גלייך טעלעפאָנירט אין שפּיטאַל און בעקומען פון דאָרטען אַ ענטפער, אַז דער ד"ר קליינבערגער איז אויף אורלויב, ער איז געפאָהרען צו זיין משפחה אויף יום טוב, איבערלאָזענדיג אַ "פאַלעצעניע". אַז דרינגענדע כירורגישע פאַלען זאָל מען איבערשיקען אין פּוילישען שפּיטאַל. דער פּראָווינצער יוד נישט אָריענטירענדיג זיך האָט געמיינט אַז ס'געהט אין געלד, האָט ער ערקלערט, אַז ער איז גרייט איינצוצאָהלען. ה' רען האָט זיך פערבינדען טעלעפאָניש מיט אַנדערע דאָקטוירים. אָבער בינו לבינו האָט דער יוד געזוכט די טהיר און זיך ארויסגעשאַרט, כאַפּענדיג די דראָשקע און פערפאָהרען אין פּוילישען שפּיטאַל.

אָט אַזוי האָט געקלונגען דער כראָנאָלאָגישער פערלויף פון אונזער בעריכט. מיר האָבען נאָר דערביי געשטעלט איין פראַגע. נעמליך: צי דערויף האָט אָבגעקאָסט דאָס יודישע שפּיטאַל בערך 60 טויזענד זל. אַז מ'זאָל דאַרפען קראַנקע איבערשיקען אין פּוילישען שפּיטאַל, און וואָס פאַר אַ איינדרוק וועט די דאָזיגע געשיכטע מאַכען אין דעם שטעטעל שידלאָווצע?

אָט פון דעם דאָזיגען שטיקעל כראָניק איז זיך צעוואַקסען דער גאַנצער לייידענשאַפטליכער קאַמף, וואָס איז פערפּאַרטלט געוואָרען אין פערזענליכע השגות. איניגע יודישע דאָקטוירים זענען אַנגעצינדען געוואָרען פון אַ הייליק פייער, היתכן, הנעכה כזאת? וואָס הייסט צו שרייבען וועגען אַזאַ זאַך, עס שאַדענט דאָך דאָס שפּיטאַל, וועלכעס האָט אָבגעקאָסט אַזוי פיעל מיה און פראַצע און וואָס דאַרף זיך ערשט ערווערבען אַ-גוטען נאָמען!

זעהר שעהן ה"ה דאָקטוירים פון אייער זייט. עס איכפּאַנירט ווירקליך אייער מסירת נפש פאַר'ן יודישען שפּיטאַל. ס'איז נאָר איין מיספערשטענדניש געשעהן. אַנשטאָט מיה, האָט איהר טאַקע געברויכט שטעלען די פראַגע: צי איז געהערט געוואָרען, אַז אַ שפּיטאַל זאָל בלייבען טעג אָהן אַ כירורג און אָהן אַ פערטרעטער? אויב איהר האַלט, אַז מ'האָט געברויכט מאַכען אַ שווייג פון דער גאַנצער מעשה, נאָר די פראַגע אויסשעפּטשען בלחש, ס'זאָל קיינער נישט הערען און נישט וויסען, וואָלט איהר אָבער דערמיט גאַנץ ווייניג מתקן געווען. די שטאָדט ראַדאָם און דאָס שטעטעל שידלאָווצע האָבען סיי-ווי באַלד צומאָרגענס יום-טוב געוויסט פון גאַנצען געשעהעניש. און אויב מיר האָבען דערנאָך געשריבען וועגען דעם, איז — אויסער דער אינפאָרמאַטיווער צוועק, - געווען דערביי אויך דער מיין, אַז דער דאָזיגער צושטאַנד זאָל געענדערט ווערען אין אַ בעסערער אָרדנונג. אַלזאָ וואָס איז דאַ געשעהן אַזעלכעס. מה רעש? וואָס האָבען מיר דאָס אונזינט הוטאַ בעגל געטוהן? עס איז געווען אַ חוב צו רעאַגירען אויף אַזאַ ערשיינונג, שוין בלויז צוליב דעם אַליין, אַז אויף להבא זאָל דאָס מעהר נישט פאָרקומען; צווייטענס, אַזוי גוט, ווי איהר האָט אונז הושד געווען אין אינספּירירט ווערען פון פּרעזעס רען צו שרייבען וועגען דעם דאָזיגען פאַל, וואָלט ווידער אין פערקעהרטען פאַל, געווען נאָך אַ פאַטאַלערער רעזולטאַט. ווען מיר פערשוויגען, וואָלט מען אונז הושד געווען, אַז נישט אַנדערש, נאָר מיר זענען אינספּירירט געוואָרען פון ד"ר קליינבערגער גאָרנישט צושרייבען. אין דער אמת'ען זענען מיר פון ביידע נישט אינספּירירט געוואָרען. די איינציגע אָנרעגונג צו אונזער ארויסטריט איז געווען די טובה פון יודישען שפּיטאַל. וואָס איז יונג און ניי. און ווייל ס'מוז — סוף כל סוף דערגעהן צו דער שטופּע פון זעלבסט-אויסקום – טאָר נישט געשעהן אַזעלכעס. וואָס קען האַמעווען זיין ענטוויקלונג.

אַזוי האָט יעדער לעזער פערשטאַנען און ס'איז קיין שום בייז נישט געשעהן.

ד"ר קליינבערגער האָט געהאַט די מעגליכקייט צו געבען ערקלערונג. מיר האָבען פאַר איהם די צייטונג נישט פערמאַכט. ער האָט דאָס נישט געטוהן, נאָר פאַר איהם האָט געענטפערט ד"ר קעלערוואַרם (נישט אין דער צייטונג מיט יודיש לשון. וואָס האָט געגעבען די טעמע צו דער פּאָלעמיק. און דאָס איז אַ גרויס וואונדער. אין דער פּרעמד, צב"ש און יוו"אַ אין ווילנאַ און ביי יש"אַ אין וואַרשאַ געהט אָן ד"ר קעלערוואַרם אַלס ליבהאָבער פון דער יודישער שפּראַך און קולטור און פאָרוואָס אין דער אייגענער שטאָדט, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען לאָקאַלע ריין-יודישע ענינים איז יודיש נישט בעקוועם? מיר גלויבען נישט, אַז דער ד"ר קעלערוואַרם איז פון די, וואָס מיינען, אַז וואָס ווייניגער יודיש רעדען און שרייבען, אַלץ מעהר אינטעליגענט, איז מיט וואָס ערקלערט זיך די צוויי מאָסען?

וועגען די ארטיקלען פון די דאָקטוירים קעלערוואַרם און מינסקי און דער לעצטער אַנאָנימער ענטפער, וואָס איז ווייט נישט געהאַלטען אין אַנ'אַנשטענדיגען, עטישען טאָהן און וועגען נאָך וויכטיגע "קלייניגקייטען" – אין קומענדיגען נומער.

אַבסערוואַטאָר.

אנטיסעמיטיזם לשם-שמים.

אילי‏א עהרענבורג האט אין איינעם פון זיינע גלענצענדע ווערק געמאָלען דאס בילד פון א טשעקיסט, וועלכער איז א גאנצען טאג בעשעפטיגט מיט אונטער'חתמ'ענען טויט-אורטיילען און... אויסשערען בילדלעך פון אילוסטרירטע צייטונגען. — ביידע מלאכות מאכט ער מיט דערזעלבער מעלאנכאלישער גידער-געשלאגענקייט, אז עס איז נעבעך א רחמנות צוצוקוקען. — ווארום באמת האט דער דאָזיגער רוצח, וואס שיקט הינדערטער מענשען אויף יענער וועלט קיין שום קוואליפיקאציע צו זיין א פשוט'ער מענשען - פרעסער. — פאר דער מלחמה איז ער געווען פריגיץ וואו אין א דערפעל א פאלקסשול - לעהרער און אזוי ווי ער האט סימפאטיזירט מיט די שפעטערדיגע גדולים פון דער באָלשעוויסטישער רעוואלוציע, איז ער נאך דער איבערקעהרעניש געוואָרען א קאָמענדאנט פון דער טשעקא ערגיץ אויף דער פראָווינץ.

בטבע איז ער א מענש וואס קען נישט ארויסטרייבען די קאָץ פון אויוען און האט נאך אין זיין לעבען קיין פליג נישט דערהרג'עט, אזא ווייכער איז ער. — מיט איין וואָרט, א מענש א לא יצלח? אבער מיט א גאָלדען הארץ.—נור וואס דען.

די רעוואָלוציע איז אין א סכנה, האט ער אויף זיך גענומען די ראָל פון מלאך המות און טאג—אויף—טאג חתמ'עט ער אונטער הונדערטער טויט-אורטיילען אויף די שונאים פון דער רעוואָלוציע — זיין געוויסען איז רוהיג און ביינאכט קומען איהם די געהרג'עטע נישט, ווארגען, ווייל ער אליין איז דאך בלויז א מערדער לשם שמים. ער האלט זיך אליין פאר א קרבן פון דער רעוואָלוציע. — ער האט זיך מקריב געווען אומצובריינגען מענשען אהן שום נוצען פאר זיך. ער איז פריי לגמרי פון רוצח'ישע אינסטינקטען, להיפוך עס רייסט איהם דאס הארץ ווען ער גיט א קלעהר, אז צווישען די פעראורטיילטע צום טויט געפונען זיך זיכער נישט ווייניג אומשולדיגע און נישט שעדליכע מענשען, אפילו ווייבער און נישט דערוואקסענע קינדער. — אבער ווען איינער כוש א שליחות צוליב א העכערען צוועק מוז ער זיך אליין אפּ-פערען. — דער העלד אין עהרענבורג'ס דערצעהלונג וואלט נישט מיד געוואָרען צו חתמ'ענען טויט-אורטיילען זיין גאנץ לעבען.. עס איז דאך לשם שמים. — די נידעריגסטע אינסטינקטען קען מען זעטיגען, אבער וואו איז פאראן דער שיעור אויף קרבנות צוליב א אידעע.

עס איז זיכער, אז דאס איז געווען דער געפעהרליכסטער טיפ טשעקיסט אין די ערשטע יאהרען פון דער קאמוניסטישער רעוואָלוציע.

נאך די אוקראינישע פאגראָמען, וועלכע פעטלורעס חילות האבען געמאכט איז געקומען זיין מפלה און ער אליין — פעטליורע, האט גענומען אין ווארשא אבריכטען גלות. — אין א שמועס מיט זשורנאליסטען האט ער פערענפערט די פאגראָמען בזה הלשון: עס הענגט אלץ אָפּ פון כאראקטער. אויב א מענש מיט כאראקטער איז א קאמענדאנט פון א ארמעע און דערלאזט צו פאגראָמען אזוי קען מען צו איהם קיין טענות נישט האבען. — כן הסתם איז אזוי מן השמים בעשערט געווען, אז ער דער מענש מיט כאראקטער זאל צוליב הזכרע קריגס-צייטען ווערען א מערדער פון ווייבער און קינדער. — זיין געוויסען פלאגט איהם בכלל נישט, ווייל ער אליין איז דאך בלויז געווען דער שליח פון דער השגחה, וועלכע האט איהם אויסדערוועהלט צו זיין דער משיח פון זיין פאלק און ברענגען די תחית-המתים-אידעע פון זיין פאלק האט עס פערלאנגט, איז ער דער מענש מיט כאראקטער געוואָרען איינער פון די שרעקליכסטע מאסען מערדער, וועלכע די געשיכטע קען אויפצעהלען.

מעגליך, אז ער פעטליורא האט געהאט א טעות און דער וועג צו בעפרייען דאס אוקראינישע פאלק האט נישט דוקא געפיהרט דורך פאגראמען, אבער ער, דער מענש מיט כאראקטער, האט געמיינט, אז פאגראמען אויף יודען, וועלען דערנעהנטערען די גאולה פון אוקראינישען פאלק.

דאס איז געווען פעטליורא'ס „טעאָרעטישע בעגרינדונג" פאַראָאס עס זענען אונטער זיין קאמאנדא געמאכט געוואָרען פאגראמען. קלאר, אז ער האט גערעכענט, דאס עס קומט נאך איהם ארויסצוצאהלען. פאר קיין שונא ישראל האט ער זיך אודאי נישט געהאלטען. ער איז עס אויך נישט געווען.

ווייל נישט אויס פיינדשאפט צו יודען האט ער זיך געבאָדען אין יודיש בלוט, נאר אויס ליבע צו אוקראינא, לשם שמים.

דאס איז געווען איינער פון די שעדליכסטע אנטיסעמיטען, פעטליורא, דער מענש מיט כאראקטער, וועלכער האט זיך פאר קיין שונא ישראל נישט געהאלטען.

א פשוט'ער מערדער, וועלכער הרג'עט צוליב א פריוואטען סכסוך, צוליב מאטעריעלע אדער אנדערע פערזענליכע טעמים, אדער גלאט כדי צו זעטיגען זיינע בלוט - דורשטיגע אינסטינקטען, ווערט בעטראכט פאר א מאסען-מערדער אויב עטליכע מענשען זענען דורך אים דערמארדעט געוואָרען. צעהנדליגע מענשען משלח צו זיין אויף יענער וועלט געלינגט איינמאל אין הונדערט יאהר אזא פשוט'ן רוצח.

מיט א לשם שמים-מערדער קאן מען נישט אבקומען מיט צעהנדליגע קרבנות.

הונדערטער און טויזענדער פאָדערט דער דאָזיגער מולך. דערצו געהערען זיי לידער נישט צו זעלטענער דערשיינונגען, נאר אפט, זעהר אפט, אין אלע עקען פון דער וועלט טהוען זיי זייער „שליחות" טאג-טעגליך.

ווי לאנג מיר האבען דא אין לאנד געהאט צו טהון בלויז מיט „זאוואראווע" אנטיסעמיטען, מיט עכטע שונאי ישראל. פאר וועלכע א יוד איז א שפין אין די אויגען, מבטן ולדיה אנטיסעמיטען, אזוי לאנג האט מען נאך ווי עס איז געקאנט לעבען.

יאָקאָש האבען מיר געלעבט אין א צייט ווען די ענדעקעס זענען געגען טויט רודער און צו אזעלכע מעשים, וואס ווערען היינט אבגעטוהן לגבי יודן איז דאך נישט געקומען. ביי די אמתע שונאי ישראל אין פוילען, איז דער אנטיסעמיטיזם אנ'אויסדרוק פון זייער פערזענליכער אנטיפאטיע צו יודען בכלל. דאס איז א מין פיזאלאגישער אנטיסעמיטיזם מיט וועלכען מען ווערט געבוירען, דערצויגען און אויפגעוואקסען.

די טראגעדיע, וועלכע מיר לעבען היינט דורך אויפן ארט איז, וואס עס רייטען אויפ'ן פערדעל און האבען די גאנצע דעה אנטיסעמיטען לשם שמים, דאס איז דער געפעהרליכסטער סארט אנטיסעמיטען. זיי קאן מען נישט אנזעטיגען, ווייל זיי בעדארפען נישט קיין געבראטענע יידיש קינד צום אנבייסען. נאר לשם שמים זענען זיי איבער נאכט געוואָרען אנטיסעמיטען. נישט זייערע טאטע מאמע זענען שונאי ישראל, נישט זיי זענען דערצויגען געוואָרען אין א יודענפרעסערישער סביבה, נישט זיי האבען אנגעהערט צו א פארטיי, וואס האבען געפרעדיגט אנטיסעמיטיזם. פערקעהרט. די אלע אונטער וועמענס נאָמען עס ווערט דורכגעפיהרט די עקסטערמינאציע-פאליטיק לגבי יודען אויף אנ'אופן און אין א טעמפא, וואס האט זיך נישט געחלומ'ט אפילו די גרעסטע שונאי ישראל, זענען כמעט לויטער היימישע, גאליציאנער, איידעלע און פיינע מענשען, וואס לעבען ביז היינט מיט די בעסטע זכרונות וועגען זייערע יודישע פריינד אין די גאליצישע שטעדט און שטעטלעך.

נאר כדי זיך צו האלטען ביים רודער לטובת דעם פוילישען פאלק, ווי זיי מיינען, האבען זיי אויפ'ן ערשטען ארט פון זייער פראגראם אוועקגעשטעלט די ארויסשטויסונגס פאליטיק לגבי יודן. קיינער פון זיי האלט זיך אודאי נישט פאר קיין אנטיסעמיט און אין פריוואט לעבען האבען זיי אודאי נישט געענדערט זייער פערהעלטעניש צו יודען. פיל פון זיי זענען זיכער איבערצייגט, אז זיי אפפערען זייערע פערזענליכע נייגונגען און סימפאטיעס צו יודען, לשם שמים, צוליב דעם אינטערעס פון זייער גרופע אדער קלאס, וואס זיי בעטראכטען אלס אינטערעס פון גאנצען פוילישען פאלק. זייערע עגוגציאציעס און דעקלאראציעס שפרודלען געווערהנליך נישט מיט פיינד-שאפט צו יודען, נאר מיט לשם שמים-אנטיסעמיטיזם. עס געהט בלויז וועגען דער טובה פון אייגענעם פאלק און נישט מעהר. דער געפעהרליכסטער סארט אנטיסעמיטען איז איצט ביים ווארם און אלס אזעלכע מוז ער בעטראכט און בעקעמפט ווערען.

דר. ל. האמער.

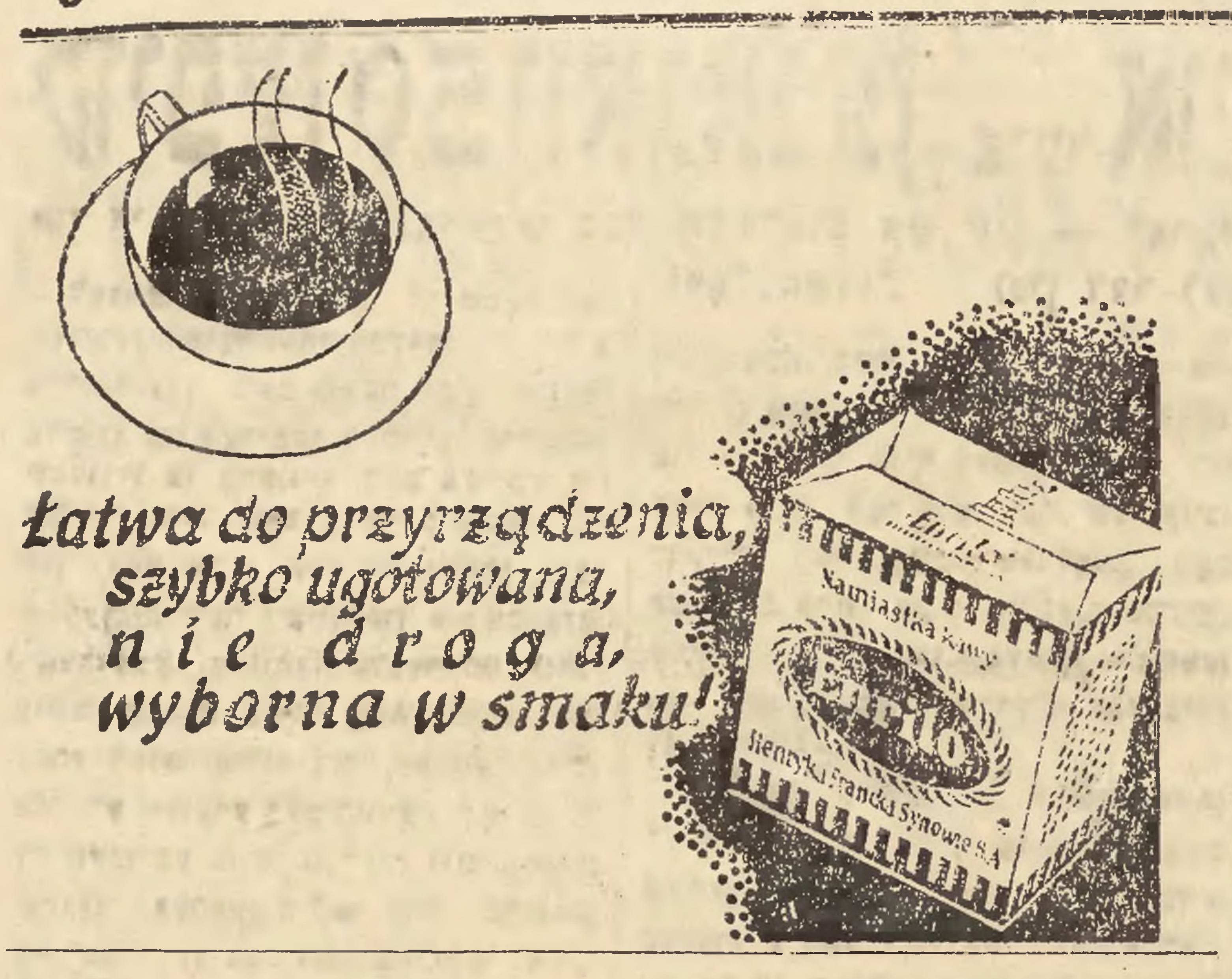

אראפ פון זינען...

נישט קיין פרעהליכע געדאנקען פון א געטא - יוד.

פון י. אבערושאנעק

אקעגען דעם וואס איהר זאגט: משוגעים. ס'זענען פאראן משוגעים, וואס רעדען זיך איין, אז זיי זענען הערשער. פון א שמאטע מאכט ער א קרוין. און פאראן אויך אזעלכער, וואס פון א קרוין מאכט ער א שמאטע — ווארפט אוועק ס'קריינדעל און געהט פליטה.

ס'זענען אויך דא אזעלכע משוגעים, וואס רעדען זיך איין, אז זיי זענען פיהרערס פון פאלק. שניצען זיך פון האלץ-שווערדלעך און פאכען מיט זיי. ס'זענען אויך דא אנדערע משוגעים, וואס מ'האט זיי איינגערעדט, אז זיי זענען פיהרערס פון זייער פאלק. מ'האט זיי געשניצט שווערדלעך, פאכען זיי מיט די שווערדלעך און האלטען אין שאך די וועלט.

משוגעים זענען פארשידענע, רוהיגע משוגעים און ווילדע משוגעים. וואס האקען אין ברעכען שויבען, רייסען דעקען און לאזען ארויס די סעדערען. בעפאלען רוהיגע מענשען און טהוען ווילדע מעשים. כאפט מען אזא ווילדען משוגענעם טהוט מען איהם אן א צוואנג-העמד און מ'פאקט איהם אריין אין א משוגעים-הויז.

ס'זענען אבער פאראן אזעלכע משוגעים, וואס טוהען דאס זעלבע און דאך — ווערען זיי פאררעכענט פאר „אידעאליסטען" און וואס פאר א געמיינהייטען זיי זאלען נישט אפטוהען, הייסט עס „אידעאליסטישער קאמף", ווערען זיי בעטראכט פאר „פאלקס-העלדען". אמאהל האט מען אזעלכע לייט אנגעטוהען צוואנג-העמדלעך איצט טוהט מען זיי אן אנדערע העמדלעך: „שווארצע העמדלעך" און „ברוינע העמדלעך".

אמאליגע צייטען, אז מ'איז געקומען אין א משוגעים הויז, האט מען מיט די קראנקע געהאט מיטלייד. איצט איז פערקעהרט: קומט איהר היינטיגע צייטען אין א משוגעים-הויז, און קוקט זיך צו, וואס די חברה לייט טוהן, דראפען זיך אויף די גלייכע ווענט, רייסען, בייסען און פליקען לעבעדיגע שטיקער, פלאפלען אומפערשטענדליכע ווערטער. וואס איינער קומט נישט צום צווייטען. שטעלט איהר זיך א פראגע:

— רבש"ע, פארוואס האלט מען זיי דא פערשפארט? פארוואס לאזט מען זיי נישט ארויס? יעדער פון זיי וואלט דאך געקענט ווערען א „פאלקס-העלד", דער מינדסטער פון זיי, וואלט דאך געקענט זיין א „פיהרער". יעדער פון זיי וואלט דאן געווען אן אידעאליסט!..

אויב מיר רעדען שוין וועגען משוגעים. מוז איך אייך דערצעהלען א מעשה, וואס האט מיט מיר אליין פאסירט, ווי אזוי מ'האט מיך, א געזונדטען מענש, געמאכט פאר משוגע, און ווען נישט מיין ווייב'ס א קאלעזשאנקע, וואלט איך געבליבען א משוגענער, און וואלט אפשר געקענט ווערען א פיהרער, א העלד. הערט א מעשה:

איך האב א שוועסטער, הייסט זי — זינע. די היינטיגע וואך קומט צו מיר מיין ווייב'ס א קאלעזשאנקע, פרעגט זי מיין יודענע:

— וואו איז דיין מאן?

— מיין מאן? ער איז נאר וואס אראפ פון זינען — האט מיין יודענע מיט כעס געענטפערט.

האט די קאלעזשאנקע א שאקעל-געטוהן מיט'ן קאפ, האט נישט געענטפערט קיין וואָרט, איז גלייך אוועק צו א צווייטע קאלעזשאנקע:

— פאלמעשי קרוין, האסט געהערט פון דעם אומגליק?

— וואס פאר א אומגליק?

כאוועשעס מאן... יאסעל...

— וואס איז געשעהן מיט איהם? — האט די קאלעזשאנקע געפרעגט א דערשראקענע.

— אראפ פון זינען!...

— וואס רעדסטו? פון וואנען ווייסטו דאס? ווער האט עס דיר געזאגט?

— זי אליין... כאוועשע... כ'קום

קויפען 50 וואגאנען, אדער אויפשטעלען א 3-שטאקיג הויז.

אין די שטאדטישע-באראקען פאר היימלאזע איז ענג — לאוניק טשחיענק צוריק אויף זיין אמט אלס לייטער פון דער „אפיעקע ספאלעטשנע“. (פון דער לעצטער זיצונג אין שטאדט-ראט.)

לעצטענס קומען פאר די שטאט-ראט זיצונגען דאנערשטאג ביינאכט, ווען מיר פערענדיגען דעם נומער פון אונזער צייטונג און דעריבער בעוויזען מיר נישט שטענדיג צו ברענגען דעם בעריכט אין זעלבען נומער, וואס ערשיינט צומארגענס אין דער פריה. אזוי איז געווען דער פאל מיט דער זיצונג פון פערגאנגענעם דאנערשטאג, וועגען וועלכער מיר האבען נישט געקענט באלד אינפארמירען אונזערע לעזער צוליב דער שפעטער צייט. ביי אלע אונזערע בעמיהונגען, האבען די טעכנישע שוועריגקייטען גובר געווען אונזער בעסטען ווילען. מיר ברענגען דעריבער היינט דעם בעריכט אויספיהרליך.

אויף דער זיצונג האט מען נאך נעהערט אנ'אבקלאנג פון דעם אינצידענט, צווישען שטאדט-ראט מיט'ן גלח שטשיסקאלא צוליב דער אויסוואהל פון ד"ר מעטערא אין שול-ראט. איידער נאך מ'האט גענומען בעהאנדלען דעם טאג-ארדנונג האט דער סאנאציע - לאוניק סיליגא פערלאנגט אריינצופיהרען אנ'-אויסבעסערונג אין פראטאקאל פון דער פריהעריגער שט.-ראט זיצונג, אין וועלכען ס'איז, לויט איהם, נישט ריכטיג איבערגעגעבען דעם אינצידענט, וואס האט געהאט אנ'ארט צווישען שטאדט-ראט מיט'ן גלח טשיסקאלא. וויצע-פרעזידענט ראדאמסקי איז אין אפער-קעהרטער מיינונג, אז לויט איהם איז אלץ גענוי אבגעשפיגעלט און פערשריבען אין פראטאקאל. דער פארשלאג פון סיליגא ווערט געגעבען צום אבשטימונג, אבער ער ווערט נישט אנגענומען.

דער טאג - ארדנונג ווערט געעפענט אין דער ערשטער פונקט ענטהאלט א רייהע קאמוניקאטען, וואס ווערען איבער-געלייענט דורכ'ן וויצע-פרעזידענט. איינער פון זיי איז דער, וואס גיעט איבער וועגען אנ'אינטערווענץ פון פרעזידענט שטשאווינסקי און לאוניק גושעטשנא-ראווסקי ביים מיניסטער קאשציאלקאווסקי מכח פערלענגערען די שטאט-ארבייטען מיט דער גלייכצייטיגער בקשה צו ערטיילען אויף דעם צוועק א נייע ווייסע סומע. דער מיניסטער, בעריקזיכטיגענדיג דעם דאזיגען פערלאנג, האט אסיגנירט אויף דעם 50 טויזענד גילדען. אזוי-ארום וועלען די סעזאהן-ארבייטען פון מאגיסטראט געפיהרט ווערען נאך ביז'ן 17 נאוועמבער.

פון די ווייטערדיגע קאמוניקאטען ווערט מען געוואהר, אז ס'איז ביים פוילישען שפיטאל געעפענט געווארען א ספעציעלע אבטיילונג פאר לונגען-קראנקע פון 32 בעטלעך. ס'איז אויך געשאפען געווארען א רעזערוו-שפיטאל פאר די עפידעמישע קראנקהייטען אין זא-ביאלעס געוועזענעם בראוואר, אויף 25 בעטלעך.

דער וואיעוואדע אין קעלץ האט בע-שטעטיגט דעם פערקויף פון פלאץ אויף קאזשעניצער גאס פאר א סימבאלישען זלאט דער שוועדישער פירמע „עריק-סאהן“ אויף אויסצובויען דארט א טעלעפאנען-פאבריק, אין וועלכער ס'וועלען געפונען בעשעפטיגונג בערך 1600 מאן.

נאך די קאמוניקאטען ווערען אויס-געוועהלט 4 דעלעגאטען אויפ'ן צוזאמענפאהר פון דער שטעדט - פערבאנד אין טשענסטאכאוו. די דעלעגאטען זע-נען: לאוניק גושעטשנאראווסקי, דוראשעוויטש, פיעטרושעוויטש און ד"ר פאסטמאן.

עס איז בעשלאסען געווארען צו פער-בויען דער טייל שטארט, וואס געפינט זיך פון יענער זייט פון דער נאהן צווישען די גאסען טשארנא און שקאלנא. דאס ערלעדיגען דעם רעגולאמין פון די בהמות-יארידים און די האנדעל'ס-שעה'ען אין די ראדאמער געשעפטען פאר די ימים-טובים האט מען איבערגעשיקט אין דער קאמיסיע פאר אלגעמיינע ענינים.

עס איז געקומען אויפ'ן טיש די פרא-גע וועגען בעזעצען אויפ'ן פאסטען פון א נאטשעלניק אין דער „אפיעקע ספאלעטשנע“ און דא איז ווידער גענו-מען געווארען אין בעטראכט די קאנדי-דאטור פון לאוניק טשחיענק, וועלכער האט זיך געהאט ענטזאגט פון זעלבען אמט. די סיבה פון זיין דימיסיע איז געווען, וואס כדי צו פערנעמען אזא פאסטען מוז מען בעזיצען העכערע בילדונג, און ה' טשחיענק האט נאר מיטעל-בילדונג. איצט איז אין דער וואַ-יעוואודסטווא אויסגעפועל'ט געווארען, אז אויף דעם אמט קען זיין אזעלכער, וואס האט מיטעלע בילדונג, אבער דערפאר גענוג ערפאהרונג אויף דעם געביעט. און אזוי ווי לאוניק צחיענק האט אזעלכע קוואליפיקאציעס, האט דער שטאדט-ראט בעשלאסען איהם ווייטער איבערצוגעבען דעם אמט פון נא-טשעלניק, ווי פריהער.

עס ווערט דערנאך פעסטגעשטעלט די גרויס פון דער דיעטע פאר לאווניקעס און ראטמענער, וועלכע פאהרען ארויס אין די ענינים פון מאגיסטראט. א רייזע אויף א גאנצען טאג איז 15 גילדען, אויסער הוצאות-הדרך. ווען דער לאוניק אדער ראטמאן מאכט דורך א רייזע נאר פון צוויי שעה, בעקומט ער גארנישט; פאר א רייזע פון 3 ביז 6 שעה, ווערט בעשטימט א האלבע דיעטע, ד"ה 7 און א האלבען גילדען; מעהר ווי 6 שעה — א גאנצע דיעטע.

בעת די פרייע פארשלאגען, ווערט אויפמערקזאם געמאכט פון סאנאציע-קלוב אויפ'ן שלעכטען צושטאנד פון די שטאדט-באראקען פאר היימלאזע. אין די באראקען איז ענג, עס זענען דא שטשורעס, ווערים. די אינטערפעליאנטען חייזען אן, אז כדי צו פערבעסערען דעם מצב וואלט גענוג געווען 112 צימערען וואס מ'וואלט געקענט אזעלכע בעשאפען אין 50 אלטע וואגאנען, ווען מ'זאל אזעלכע קויפען. דאס געלד דעריויף וואלט מען בעקומען פון „פונדוש-פראצי“ און פון די דעפאזיטען פון דער עלעק-טראטניע.

אויפ'ן פארשלאג פון די סאנאציע-ראטמענער ענטפערט לאוניק גושעטש-נאראווסקי, אז דאס קויפען 50 וואגא-נען. איז נישט קיין לעזונג פאר פערבע-סערען די לאגע פון די היימלאזע און ס'איז פיעל נוצליכער און צוועקמעסיגער אויסצובויען א 3 - שטאקיג הויז. דאס איז אבער אקטועל אויפ'ן צווייטען יאר און דער „פונדוש-פראצי“ האט אפילו שוין צוגעזאגט א געוויסען סכום אויף דעם צוועק.

ער.

פארמשפט פאר א זאמלונג לטובת די פשיטיקער געליטענע.

נאך די פשיטיקער געשעהענישען איז אין שטערטיל ראשקין, ענטשטאנען א הילפס-קאמיטעט, בראש מיט דעם ארטיגען עסקן, ל. לעחיטאן. פאר ארגאניזירען דעם דאזיגען קאמיטעט און דורכפיהרען די געלד זאמלונגען זענען צונטצויגען גע-ווארען צו געריכטליכער פעראנטווארט-ליכקייט 9 פערזאן, פון וועלכע דריי זענען פער'משפט געווארען צו דריי טאג ארעסט. דער דערמאנטער לעוויטאן האט אפעלירט. איצט איז פארגעקומען די אפעלאציע און דאס אפעלאציע-געריכט האט לעוויטאנען די שטראף פערגרעסערט פון 2 אויף 10 טעג אומבעדינגטען ארעסט. און צו בעצאהלען 115 זל. אין די מאסיווען ווערט געזאגט, דאס מיט'ן שאפען דעם קאמיטעט און דער געלד-זאמלונג האט מען אויפגעבראוזט א'ין טייל בעפעלקערונג געגען דער צווייטער.

נאר פון איהר.

ביידע האבען זיך געבראכען די הענט... געקניפט די באקען...

— אזא אומגליק!... אזא אומגליק!...

באלד האבען זיך ביידע ווייבער א לאז געטוהן איבערען שטעטעל איינע אויף גליניצע און די צווייטע אויף דער זאמלינע, ביידע האבען געלאזט זייערע פיסקלעך „ווי'רוכו“ און די מעשה איז געגאנגען פון מויל צו מויל, פון איין עק שטאט צו דער אנדערער.

די היינטיגע וואך. איך געה ארויס אין גאס, ס'באגעגענען מיך באקאנטע און איינער נאכ'ן אנדערען נעהמען זיי אראפ פון טראטואר. אויף ושעראמסקי גאס באגעגען איך מיינעם א בעקאנטען, וואס איך בין איהם שולדיג אן אלטען חוב און ווען ער טרעפט מיך, מאכט ער מיר שווארץ שבת, באווינט מיך פון קאפ ביז פיס. זעהענדיג איהם, האב איך מיך געוואלט פאר איהם ענטשולדיגען. איז ווי נאר איך בין צוגעגאנגען נעהנטער, איז יענער אראפ פון טראטואר און מי-טען וועג אריין. בין איך נאכגעגאנגען איז יענער בעוויזען טויט ווי די וואנט און געמאכט א געוואלד:

— געוואלד, א משוגענער!...

האב איך פערשטאנען, אז יענער איז בכתמא נישט אין ארדענונג. געכאפט, הייסט עס, אויף דער מעשה. האב איך מיך אליין דערשראקען און נעגאנגען פליסה.

איך קום אריין צו מיינעם א בעקאנטען סוחר. וואו איך האנדעל שוין א רייה יאהרען, איז ווי איך עפען אויף די טיר, זענען די אנגעשטעלטע ארויף אויף די טישען, אויף די פאליצעס, דער בעל-הבית מיינער אן אלטער פשיאטשעל איז אריין אין א צווייטען צימער און פערהאקט אונטער זיך די טיר.

נישט וויסענדיג וואס דא איז געשעהן, געה איך אראפ און כאפ מיך אריין אין מיין קאטיארניע, וואו איך זיץ תמיד. ווי איך קום אריין, און זעץ מיך אוועק ביי א טישעל, ווערט א געלויף צווישען די געסט. מלאוט איבער פאלטענס, הי-טען, האלב נישט אויסגעטרינקענע גלעזער טיי, צוליב דעם געלויף, זענען איבער-געקעהרט געווארען די טישלעך, די בופ-שאווע און קעלנערס האבען זיך בעהאל-טען. איך שטעה און קוק: וואס איז דא געשעהן, וואס? פאר וועמען אנטלויפט מען? אפשר אן אבלאווע — פיקעטניקעס?..

אייגעקוקט אין די געסט, איך געוואוסגער... האט מיך געצימט פאר דער ... און מיט א ביטערע דיגעד ... געזאגט:

— ר' יאסעל — פאלגט מיך — גיהט אהיים — איהר ווערט זיך — אויסקאקיען..

איהר — איהר זענט דאך...

— משוגע? ווער איז משוגע, איך, צי איהר?

— א — א — אזוי זאגען דאך אלע משוגעים — האט א צווייטער באמערקט.

יוי איך שטעה אזוי, האב איך פלוצים געפיהלט צוויי געזונדע לאפעס, און אייי-דער וואס, ווען, בין איך שוין געזעסען אין אן אוישא, די הענט פערבונדען אויף אוגטען.

— רבש"ע וואס טוהט זיך דאז ווער האט מיך געמאכט פאר א משוגענעם, ווער?

עס גדויערט נישט לאנג, און איך ליג שוין אין מיין בעט. געבען מיר זיצט א פארשוין אין ווייסען קיטעל, ווי ער וואלט געגאנגען אפריכטען דעם סדר. די ערשטע קשיא איז געווען:

— ווי הייסט איהר?

— איך הייס, אז איהר זאלט געהן ברעכען הענט און פיס - איהר זאלט אייך ווינאשען פון דאנען, איהר זענט מעהר משוגע ווי איך.

— יא... יא... - האט יענער אין קיטעל געענטפערט — אבער זאגט מיר פאניע, וויפיעל איז צוויי מאהל צוויי?

- נעהט, זאג איך אייך, צו אלדע שווארצע יאהר — משוגענער!..

ווער ווייסט ווי לאנג דאס וואלט אזוי געדויערט, ווען נישט מיין ווייבס קאלע-זשאנקע וואס איז געקומען מיך מבקר חולה זיין און קומענדיג אין שטוב אריין פרעגט זי מיין ידענע:

— נו, וואס מאכט ער?

— וואס זאל ער מאכען? מ'נעהמט א מענש און מ'מאכט איהם משוגע! —

— וואס הייסט? - האט יענע געענט-פערט. דו האסט עס דאך אליין געזאגט!

— ווער, איך?

— יא. דו!

— ווען?

— האסט מיר נישט געזאגט, אז יאסעל איז אראפ פון זינען?!-

— מיינע בייזע וויסטע חלומות. וואס האט מיך געחלומט די נאכט און יענע נאכט און אלע נעכט פון א גאנץ יאהר. זאלען פיר אויפגעה; צו מיינע שונאים'ס קעפ! דו ווייסט נישט, אז יאסעלס שוועס-טער הייסט זינע? ער איז געווען ביי זינען. האסטו מיך געפרעגט ווי יאסעל איז, האב איך דיר געענטפערט, ער איז נאר ויאס אראפ פון זינען.

די דאזיגע מעשה דערצעהל איך אייך, כדי איהר זאלט וויסען ווי אזוי זיך צו היטען פאר ווייבערישע פיסקלעך. צוליעב מיין ווייבס פיסקעל, האט מען מיך גע-מאכט פאר משוגע, און צוליב דער קא-לעזשאנקעס פסיקעל, בין איך געווארען מיושב. וואלט איך געבליבען א משוגע-נער, וואלט איך אפשר, פונקט ווי אנדע-רע משוגעים, געמאכט א קאריערע, וואלט איך אפשר געווארען א פיהרער, א העלד, און אידעאליסט.

היט אייך יודען פאר ווייבערישע פיס-קלעך!.

איינגעלאדען די יודען אויף א זיצונג דוקא אום שמחת־תורה

די סאסנאווצער האנדעלס־קאמער די ערשטע איבערגענומען די תורה פון פויזען — אז נאכ'ן בילדונג'ס־צענז וועט מען שוין נישט באיקאטירען און פיקעטירען? אינטערעסאנטער בעריכט אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג אין סוחרים־פראיין.

דער סוחרים־פראיין (ששאראמסקי 17) האט גערופען דעם פאריגען זונטאג א יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון זיינע מיטגלידער און אויך פרעמדע סוחרים, וואס דארפען אין איינעם אינטערעס, לכל הפחות קומען און אויסהערען בעריכטען, וואס זענען פאר זיי וויכטיג צו וויסען און שטארק נוגע זייער קיום. עס איז געקומען א היבשע צאהל סוחרים. אבער דאך נישט די צאהל, וואס איז געווען צו ערווארטען. עס איז צוליב דעם בעשלאסען געווארען, אז דער טאג־ארדנונג זאל איינגאנצען אויסגעשעפט ווערען מיט'ן אויסנאהם פון איינציגען פונקט וואהלען, וועלכע זאלען אבגעלעגט ווערען אויף א צווייט מאהל. דאס איז געזעהן געווארען דערפאר, וואס די יעצטיגע לייטונג פון סוחרים־פראיין ווינשט זיך, אז די נייע פערוואלטונג און ראט זאלען געוועהלט ווערען פון א גרעסערע סוחרים־מאסע, וועלכע זאל קלענסטענס באַשט אויף דעם וועג געבען אן אויסדרוק, אז זי שטעהט ווי אן ארגאניזירטע מחנה הינטער דער ניי געוועהלטער לייטונג, וואס האט צו האבען אויף איהר מיטהילף און שטיצע.

נאכדעם ווי ס'ווערט אויסגעוועהלט אלס פארזיצענדער איבער דער צייט פון די וואהלען דער ה' פעדערמאן און די ה"ה מ. פישמאן און י. ניימאן אלס אסעסארען, גיעט אן א בעריכט דער פרעזעס פון דער ביזאיצטיגער פערוואלטונג ה' א. מערין, וועלכער רעדט ברייט ארום די אבגעטהוענע ארבייט ביז'ן היינטיגען טאג, קומענדיג צום אויספיהר אויפ'ן גרונד פון אילוסטרירטע ציפערען אויף די פאזיציעס פון הכנסה און הוצאה, אז דער סוחרים־פראיין האט געלייסטעט אין די ראהמען פון זיינע מעגליכקייט דעם מאקסימום טעטיגקייט. און אויב מען ווארפט פאר, אז דאס איז ווייניג, זענען אין דעם מעהרסטען שולדיג די יודישע סוחרים גופא, וואס ווייזען ארויס אזוי ווייניג פאראינטערעסירונג צו זייער אייגענער ארגאניזאציע.

אין אפאזיציע האט זיך געשטעלט דער ה' קליינהאוס, וועלכער האט געשטעלט די פראגע פון עגזיסטענץ פאר'ן סוחרים־פראיין אויף די שארף פון מעסער, פון זיין, אדער נישט זיין. לויט איהם איז די טעטיגקייט א שוואכע, ווייל דער סוחרים־פראיין האט נישט קיין ענטשפרעכענדען לאקאל; אויך די באנק דיענט נישט דעם צוועק צו וועלכען זי איז בעשאפען געווארען. זי איז א פריוואטע אינטערנעמונג און די סוחרים האבען נישט קיין נוצען דערפון. ער שטעלט אוועק די אלטערנאטיווע: אדער א געהעריגע און מיכטיגע טעטיגקייט, אדער ליקווידירען דעם סוחרים־פראיין.

געגען ה' קליינהאוס זאגען זיך ארויס די ה"ה ש. כיזאס און ש. ראזענבערג. ביידע זענען געגען שטעלען אזוי די פראגע, ווייל דער סוחרים־פראיין האט א ברייט פעלד פון ארבייט, סהוט וואס ער איז בכח, איז נעווג אנגעוויזען אלס רעפרעזענטאנט פון די סוחרים, אבער די לעצטע פערשטעהען נישט אבצושאצען דעם גרויסען ווערטה און בעדייט פון זייער ארגאניזאציע אין די דאזיגע אבסטינענץ האט גורם געווען, אז דער סוח. פראיין זאל זיך געפינען אין אזא לאקאל און קומען צו דער מדרגה פון חעגעטאציע, אבער דער דאזיגער מצב קען זיך ענדערען צום גינסטיגען ווען די סוחרים וועלען איינזעהן, אז זייער עגזיסטענץ איז אין א גרויסע מאס פערבינדען מיט דער עגזיסטענץ פון זייער פראיין. אין דעם וועלען זיך די סוחרים קירצליך איבערצייגען, ווען זיי וועלען דערפיהלען א דרוק צו געהערען צו אן ארגאניזאציע. ה' כיזאס זעהט פאר דעם דאזיגען צוועק לויט די נייע פראיעקטען אין צוזאמענהאנג מיט'ן געפלאנטען רעפארם פון בילדונג'ס־צענז פאר סוחרים.

ה' שמואל ראזענבערג איז נישט פעסימיסטיש אזוי ווי דער ה' קליינהאוס. ער פערזיכערט, אז דער סוחרים פעראיין וועט און מוז בלייבען עקזיסטירען. ער איז געווען צווישען די ערשטע, וואס האבען געבויט דעם סוחרים־פראיין וועלכער איז געווען די ערשטע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציע; און ער ווייסט פון פערשידענע צייטען, וואס דער פעראיין האט מיטגעמאכט, בעסערע און ערגערע, אבער קיינמאהל נישט געטראכט פון ליקווידירען. ה' ראזענבערג פראטעסטירט געגען דעם, וואס דער קליינהענדלער־פערבאנד האט פונקט אין זעלבען טאג און אין דער זעלבער שעה גערופען דורך ספעציעלע ליסטטשקעס, א בראנזשען־פערזאמלונג, וואס דער סוחרים פראיין האט איינגעארדנעט זיין יעהרליכע פערזאמלונג. דאס, זאגט ער, איז מכוון געטוהן געווארען, כדי אבצוציהען די סוחרים פון דער פערזאמלונג, וואס ס'האט גערופען דער סוחרים פעראיין. אויך פרעזעס מערין האלט עס פאר אן עוולה. טראץ דעם וואס ער האט גארנישט געגען קליינהענדלער־פערבאנד; ער בעטראכט איהם נישט אלס א קאנקורענץ־פלאצובקע, נאר פערקעהרט, אויב ער וויל עפעס טוהן לטובת דעם קליינהענדלער, איז ביטע זעהר, ס'איז זעהר גוט; דעם קליינהענדלער־פערבאנד האלט ער פאר א שוועסטער־ארגאניזאציע אבער די וועגען אין מעטאדען דארפען נישט געריכטעט ווערען אויפ'ן וועג צו שאדיגען דער עלטערער ארגאניזאציע— דעם סוחרים־פראיין.

אויף די פארוואורפען פון ה' קליינהאוס מאכט אויפמערקזאם דעם פרעזעס פון ראט ה' פיאטר פרענקעל, אז דער ה' קליינהאוס. טראץ דעם וואס ער קריטיקירט די שוואכע טעטיגקייט פון סוחרים־פראיין, איז ער אליין נישט געקומען אויף פיעל זיצונגען פון דער פערוואלטונג. אין וועלכער ער איז אגב געווען א מיטגליד.

נאך דער ערקלערונג פון ה' קליינהאוס פארוואס ער איז נישט געקומען אויף די זיצונגען און נאך א לענגערע דיסקוסיע אין וועלכע ס'האבען אנטייל גענומען חוץ די דערמאנטע אויך די ה"ה: פעדערמאן און קארמאן, ווערט געליינט דער קאסע בעריכט און דאן גיעט אן דער פרעזעס פיאטר פרענקעל אן אינטערעסאנטען בעריכט פון דער סאסנאווצער האנדעלס־קאמער, וועלכע וויל דוקא מזכה זיין די סוחרים מיט א בילדונגס־צענז און נאך אנדערע גוטע זאכען.

ה' פרענקעל גיעט איבער סיסטעמאטיש אלע פאזען פון דעם נייעם פראיעקט, ווי אזוי ער איז געבוירען געווארען אין אויף וואס פאר אן אופן מ'האט איהם געהאלפט דורכפארסירען.

ה' פרענקעל אלס ראטמאן פון ראדאמער סוחרים פראיין אין דער האנדעלס קאמער ערקלערט: אין דער האנדעלס־סעקציע פון דער האנדעל'ס־קאמער אין סאסנאווצע זענען דא 24 ראטמענער, צו א גלייכער צאהל יודען און קריסטען, ד"ה 12 אויף 12. ביז א געוויסע צייט צוריק זענען געווען די געגענזייטיגע בעציהונגען קאלעגיאלע און קארעקטפולע. שפעטער זענען די בעציהונגען געווארען אנדערע. שוין אין ווזשעשיען 1935 איז דורך דער האנדעל'ס־קאמער ארויסגערוקט געווארען די פראגע פון א בילדונג'ס־צענז פאר סוחרים, וועלכע איז בעהאנדעלט געווארען אויף 8 זיצונגען. אין דער צווישען־צייט האט זיך די צאהל פון דער יודישער פערטרעטערשאפט פערקלענערט. איין יודישער ראטמאן איז געשטארבען, צוויי זענען געווארען קראנק און איינער איז אוועקגעפאהרען קיין ארץ ישראל. דעם 2 טשערוויען 1937 האט די „איזבא" ווידער גערופען א זיצונג צו בעטראכטען דעם בילדונג'ס־צענז און דאן זענען די יודישע ראטמענער שוין געווען א מינדערהייט: 8 אויף 12. ה' פרענקעל האט דעריבער פארגעלעגט די יודישע ראטמענער צו דעמיסיאנירען, כדי נישט צו נעמען קיין אנטייל מיט זייער אנוועזענהייט בשעת עס וועט דורך דער מעהרהייט אנגענומען ווערען דער צענזוס. די יודישע ראטמענער האבען נישט מסכים געווען מיט איהם און ווען די זיצונג האט זיך אנגעהויבען האט ה' פרענקעל אליין פערלאזט דעם זאהל. דאן איז דער צענזוס נישט אדורכגעגאנגען. זינט דאן איז ווידער אוועק א צייט און פונקט אויף שמחת־תורה, דעם 28 ווזשעשיען, האט די קאמער אין סאסנאוויצע זיך דערמאנט פון צענזוס און געלאזט איינלאדען די ראטמענער אויף דעם טאג. די יודישע ראטמענער האבען געענטפערט, אז ס'איז יום־טוב און זיי וועלען נישט קומען; האט מען אבגעלעגט דעם טערמין אויף מארגען, אסרו־חג, דעם 29. דאן איז ה' פרענקעל ארויסגעטרעטען געגען צענזוס צוליב 3 טעמים: 1) דער יודישער סוחר לייערענדיג פון באיקאט, פיקעטען און די אונגערעכטע אולאטקעס, וואס שענדען זיין נאמען, איז פעסט דעזאריענטירט. ער איז דערשלאגען און ווייסט אזוי אויך נישט וואס עס טהוט זיך מיט איהם. צי קען מען קומען אין אזא צייט און פערלאנגען פון איהם א בילדונג'ס־צענזוס? צי האט די האנדעלס־קאמער זיך כאטש ארויסגעזאגט איינמאל געגען אזעלכע מעטאדען? 2) און אז דער יודישער סוחר וועט שוין בעזיצען דעם בילדונג'ס־צענז, וועט מען איהם שוין נישט באיקאטירען און פיקעטירען? 3) אין מערב־איירופא איז נאך נישט איינגעפיהרט אזא סיסטעם אין האנדעל.

דער פארשלאג פון ה' פרענקעל אראבצונעמען דעם צענזוס פון טאג־ארדנונג, איז אבגעווארפען געווארען און דאן זענען אלע יודען ארויס פון זאהל. דער צענזוס איז אנגענומען געווארען. דעם 5 פאזדזשערניק אויף א זיצונג פון דער האנדעלס־קאמער אין סאסנאווצע האט ה' פרענקעל געפאדערט א רעאסומציע, אז מ'זאל בעהאנדלען נאך אמאהל די פראגע פון צענזוס און מיט זיין פאדערונג האט מסכים געווען דער דירעקטאר פון דער קאמער. אויפ'ן זיצונג דעם 19 פאזדזשערניק האט ה' פרענקעל בעגרינדעט זיין פאדערונג, אבער דא איז אויפגעשטאנען א קריסטליכער ראטמאן, וועלכער איז נישט געווען דערביי, ווען דער צענזוס איז אנגענומען געווארען און פערלאנגט אראבצונעמען דעם רעאסומציע־פארשלאג. ה' פרענקעל בעשטעהט אראבצונעמען זיין פארשלאג, אבער בתנאי אז דער פריהערדיגער בעשלוס פון צענזוס ווערט בטיל ומבוטל. די קאמער האט איינגעשטימט דערויף און די פראגע פון צענזוס איז נישט געלעזט געווארען, אבער זי הענגט און ס'קען יעדען טאג געשעהן. אמת טאקע, אז 9 האנדעלס־קאמערן רעדען נאך נישט דערפון און די ווארשאווער „איזבא" איז אפיציעל דאגעגען, נישט געקוקט דערויף קען מען דערמיט נישט זיין זיכער און ס'קאן קומען א מאמענט, ווען די סאסנאווצער קאמער וועט ווידער ארויסשפרינגען מיט דער צענזוס־תורה, וואס האט די ערשטע גענומען פון פויזען.

ה' פרענקעל לעזט פאר פאר די פערזאמעלטע אין סוחרים־פראיין אלע כללים און דינים, וואס ענטהאלט דער צענזוס און די סוחרים, די ציהערער. ווערט „גרינג" אויפ'ן הארצען, זעהענדיג וואסערע „מתנות טובות" מען דערלאנגט זיי דא.

צום סוף האט די פערזאמלונג אנגענומען מעהר אקטיוו צו ווערען און העלפען צוריק אויפשטעלען דעם סוחרים פראיין ווי געהעריג און דער ערשטער שריט צו דעם זאל זיין, דינגען א נייעם און א שענעם לאקאל.

סענסאציאנעלער פראצעס געגען א ראדאמער גינעקאלאג־דאקטאר

ביי פערמאכטע טהירען.

מיט א געוויסער צייט צוריק האט דער ראדאמער ד"ר וו. בעשולדיגט די פרוי ד. און טרייבען אויף איהם רכילות. דער פראצעס איז פארגעקומען אין שטאדט־געריכט ביי פערמאכטע טהירען און די פרוי איז בעפרייט געווארען.

נאך דער בעפרייאונג האט די פרוי אנגעקלאגט דעם ד"ר וו. דער פראצעס וועלכער האט ארויסגערופען אונגעהויערען אינטערעס אין די ראדאמער דאקטוירים קרייזען, איז מיט עטליכע טעג צוריק פארגעקומען אין ראדאמער קרייז־געריכט ביי פערמאכטע טהירען. דער פראצעס האט געדויערט א גאנצען טאג. דעם ד"ר וו. האבען פערטיידיגט 2 אדוואקאטען: זיגמונט וואשילעווסקי און לינדעמאן. אלס בעשולדיגטער איז ארויסגעטרעטען פראקוראר דאנקאווסקי.

דאס געריכט האט פערארטיילט דעם ד"ר וו. אויף 1 יאהר תפיסה. צוליב דעם וואס דער ד"ר איז ביז איצט נישט געווען בעשטראפט האט איהם דאס געריכט אבגעלעגט די שטראף אויף 3 יאהר.

דער אורטייל האט געמאכט א גרויסען רושם אין די געזעלשאפטליכע און אויך אין די דאקטוירים קרייזען. אר.

שוידערליכע קאטאסטראפע הינטער ראדאם.

א פיהר ארונטערגעפאלען אונטער'ן צוג און 5 מענשען זענען דער'הרג'ט געווארן

מאנטאג האלב צוויי אזייגער בייטאג איז געשעהן א שוידערליכע קאטאסטראפע, וואס האט געקאסט דאס לעבען פון 5 מענשען. ווען דער צוג איז געגאנגען פון שידלאוועצ צו דער ריכטונג פון יאעטשאמב, איז א פיהר ארויסגעפאהרען אויפ'ן באהן טאר, וועלענדיג בעוויזען, נאך איידער דער צוג קומט אן, אריבערלויפען די שינעס. דאס האט זיך דעם פוהרמאן נישט איינגעגעבען און תוך כדי דיבור איז דער צוג אנגעלאפען. פון דער לאקאמאטיוו איז ארויף אויף דער פיהר, אומווארפענדיק זי צעשמעטערענדיג,

אויף דער פוהר זענען געפאהרען 5 דארפסלייט פון וועלכע יוזעף ראיעק מיט זיין 10 יעהריגען זוהן האבען באלד געפונען דעם טויט אויפ'ן ארט. די איבריגע דריי האבען געגעבען שוואכע סימנים פון לעבען. מ'האט זיי גענומען ראטעווען, אבער ס'האט ווייניג געהאלפען. אין ערטיילען הילף האבען זיך בעטייליגט די פאסאזשירען פון צוג, צווישען זיי אויך דער ראדאמער יוד פ. ביאלסקי.

מ'האט די דריי ארויסגענומען אויפ'ן צוג איבערצופיהרען אין שפיטאל אריין קיין ראדאם, אבער אויפ'ן וועג זענען אלע דריי געשטארבען. די אומגעקומענע זענען דריי ברידער: יאן, וולאדיסלאוו און אנטאני קאלוג. זיי זענען פון דארף מירצא הינטער ראדאם.

דער שרעקליכער פארפאל האט געמאכט אנ'ערשיטערענדען איינדריק אויף די פאסאזשירען אין צוג. פרויען האבען פון שרעק געחלש'ט.

אין צוג האט זיך נישט געפונען קיין באנדאזש-מאטעריאל מ'זאל די פארוואונדעטע איבערבינדען און פארבאמעטען דאס בלוט, הגם לויט די באהן-פארשריפטען ברויך זיך אזעלכעס געפונען אין צוג.

קומט אלע אויף דער

אלגעמיינער פערזאמלונג

פון לינת-הצדק.

איבערמארגען זונטאג 5 אזייגער נ. מ. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל רחיינסקא 21 די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער געזעלשאפט „לינת-הצדק".

אז די אויפגאבען פון „לינת-הצדק" זענען זעהר וויכטיגע, — דאס איז אלעמען גוט בעקאנט. דעריבער איז א חוב פון יעדען איינעם צו קומען אויף דער פערזאמלונג, וועלכע זאל קלייבען אנ'ענערגישע און טיכטיגע פערוואלטונג, וואס זאל קענען ווייטער פארזעצען די זעהר וויכטיגע הילפס ארבייט לטובת די ארימע יודישע קראנקע.

ווען די געזעלשאפט זיך פעראינטערעסירען און ס'וועט זיין א צאהלרייכע פרעקווענץ אויף דער פערזאמלונג, וועט אזא געוועהלטע פערוואלטונג קענען פיעל אויפטוהן צו לינדערען די נויט פאר די הילפסלאזע קראנקע.

קומט מאסענוויין אויף דער פערזאמלונג.

מצבה-ענטהילונג אויפ'ן קבר פון א ראדאמער קעמפער פאר פוילענס בעפרייאונג.

מיניסטער קאשציאלקאווסקי אויף דער פייערליכקייט און אויפ'ן צוזאמענפאהר פון די „פעאוויאקעס" אין ראדאם.

מאנטאג און דינסטאג איז פארגעקומען אין ראדאם דער ערשטער היסטארישער צוזאמענפאהר פון זיבעטען קרייז פ. א. וו.

דינסטאג, אין צווייטען טאג פון צוזאמענפאהר, איז געפייערט געווארען די מצבה-אויפשריפט אויפ'ן קבר פון קאמענדאנט פון ראדאמער פעאוו אקישען קרייז, יוזעף מאריאנסקי.

אויף די פייערונגען האט גענומען אנטייל דער מיניסטער פון געזעלשאפטליכער שוץ, מאריאן זינדראם קאשציאלקאווסקי.

מיניסטער קאשציאלקאווסקי איז געקומען אהער אין בעגלייטונג פון די רעדאקטאר פון „פאט", קאנראד ליביצקי מיט זיין פרוי, פולקאווניק יארעצקי און סטאראסטא מיעשקאווסקי.

הינטער דער שטאדט האט בעגריסט דעם מיניסטער, די שטאדט פערוואלטונג אין די פערזאנען פון פרעזידענט שטשאטינסקי, וויצע פרעזידענט ראדאמסקי און די לאווניקעס גושעכשנאראווסקי און משוויענק.

נאך דער בעגריסונג איז מיניסטער קאשציאלקאווסקי צוזאמען מיט אלע וואס האבען איהם בעגלייט אוועק אויפ'ן 1-טען מאי, וואו ער האט בעזוכט די ארבייטער-היימער און די ווארשטאטען פון דער האנדווערקער-שולע. דער מיניסטער האט בעזוכט צוויי ארבייטער-וואהנונגען, אין איינע פון די ניי-אויפגעבויטע הייזער, אויסדריקענדיג צופרידענהייט מיט די לעצטענס אויסגעפיהרטע אינוועסטיציעס אויפ'ן געביעט פון הייזער-בוי אויף וואהנונגען.

ארום האלב צוועלף בייטאג איז דער מיניסטער קאשציאלקאווסקי געקומען אויף דער פייערונג אויפ'ן קבר פון יוזעף מאריאנסקי. אויפ'ן קבר זענען געווען פערזאמעלט דעלעגאציעס פון ארגאניזאציעס און פעאוויאקישע אבטיילונגען מיט זייערע פאהנען. בעת דער מצבה פייערונג זענען געלעגט געווארען קרענץ און ס'זענען געהאלטען געווארען רעדעס וועגען לעבען און די מעשים פון מאריאנסקי, דורכן סטודענט גאווראנסקי, און רעפערענט יוזעף נאוואכאוויטש.

נאכ'ן אבשפיעלען דורכ'ן מיליטערישען ארקעסטער שאפענס טרויער-מארש האט זיך די פייערונג פערענדיגט.

ארום 1 האט דער סטאראסטא מיעשקאווסקי אויפגענומען דעם מיניסטער מיט א כוח וויין. אין דער אויפנאהמע האבען זיך בעטייליגט דיר. לוביצקי, וויצע-וואיעוואדע לוטאמסקי, שטאדט-פרעזידענט שטשאטינסקי, וויצע פרעזידענט ראדאמסקי. פולק. יארעצקי, דעפוטאט קאספושיקאווסקי און רעפענט נאוואכאוויטש.

אין די מיטאג-שעה'ען האט מיניסטער קאשציאלקאווסקי גענומען אנ'אנטייל אין די היסטארישע בעראטונג פון צוזאמענפאהר פון VII פ. א. וו.-קרייז, אין זאהל פון דער קאסינא פון דער „וויטוואורניע בראן".

5 אזייגער נ. מ. איז פארגעקומען אין די ראדאמער קאשארען פון די פיעכאטע-פולק א געמיינזאמע זעלנעריש מיטאג מיט די אנטיילנעמער פון צוזאמענפאהר.

אין צוזאמענפאהר פון VII פ. א. וו.-קרייז האבען זיך בעטייליגט 600 פערזאן.

ר.

ארבייט, בילדונג און פארטשריט.

פון דער ראדיא-רעדע פון פרעזעס פון דעם צענטראלען שפארזאמקייט-קאמיטעט אין פוילען ד"ר העגריק גרובער לכבוד דעם שפארזאמקייטס-טאג.

לכבוד דעם שפארזאמקייטס-טאג, וואס איז אויסגעפאלען אויף דעם 31-טען אקטאבער ה. י. האט דער פרעזעס פון דעם צענטראלען שפארזאמקייטס-קאמיטעט דר. העגריק גרובער געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט ערקלערט צ. וו. אנד:

יעדער, וועמען עס זארגט פאר דער ווירטשאפטליכער גרויסקייט פון פאלק און פון דער מלוכה, פערשטעהט גאנץ גוט, אז כדי דאס דערגרייכען זענען נויטיג דויערהאפטע שטרעבונגען, אונאויפהערליכע ארבייט און א גוטע ווירטשאפט. יעדער, וואס פיהרט א גוטע ווירטשאפט, מוז נעמען אין אכט, אז נאך די יאהרען פון ערפאלג קומען מאגערע יאהרען, וועלכע לאזען זיך פילען דעסטא שמערצליכער אויף וויפיעל עס האט זיך פריהער געלעבט גרינגער.

די איצטיגע פייערונג פאלט אויס אויף א צייט, וואס וועקט האפנונגען אויף א בעסערען מארגען. די ווייט אייניגע יאהרען אונטעטיג ארבייטס-ווארשטאטען זענען געבראכט געווארען אין בעוועגונג, די בעשעפטיגונג עפענט פערדינסט-מעגליכקייטען און שאפט א פאקטישע קויף-קראפט, וועלכע איז נישט געשטיצט אויף פילאנטראפיע. די בעדערפענישען פון דער שטאדטישער בעפעלקערונג וואקסען, דער לאנדווירט געווינט אבנעמער פאר די פרוכטען פון זיין ארבייט, די פרייזען פון תבואה — א פראדוקט, וואס ווערט אין פוילען געשאצט דורך דער גרעסטער צאהל הענד — דערנעהנטערען זיך צו דער נארמע. דאס דארף, וואס האט זיך אין משך פון א רייהע יאהרען געבויגען אונטער לאסט פון נויט, ווערט א דאנק דער ווירטשאפטליכער בעסערונג אנ'אבנעמער פון אינדוסטריעלע סחורות. דאס איז א פשוטע פעסטשטעלונג פון פאקטען, אהן איבערגעטריבענעם אפטימיזם. גענוג צונויפצושטעלען די ארבייטען, וואס זענען אויסגעפיהרט געווארען אין פוילען אין די לעצטע יאהרען, כדי די פאקטען זאלען שטארקען אונזער גלויבען אין דער צוקונפט.

אבער ביי דעם גרעסטען אפטימיזם דארף מען זיין גרייט אויף די פאטענציעלע אונערפאלגען און בעזיצען די מאראלישע און מאטעריעלע קראפט, כדי זיך זיי ענטגעגענשטעלען. דעריבער פאדערט פון אונז די וואקסענדע ווירטשאפטליכע באלאבונג אין פוילען א גרעסערע ווייטזיכטיגקייט און נויטווענדיגקייט צו שאנעווען געלד. קודם כל דארף מען אונאויפהערליך פערגרעסערען די פוילישע פראדוקציע. ווי א לאקאמאטיוו נויטיגט זיך אין קויהלען, אזוי פאדערט די פראדוקציע אנגעשטרענגטע ארבייט און אונאויפהערליכען צופלוס פון קאפיטאל.

מיר פערגעסען אבער, אז גרויסע קאפיטאלען ווערען נישט געבוירען פון אבסטראקציעס, נאר ווערען געשאפען אין רעזולטאט פון ווירטשאפטליכע פראצעסען, ווען הויפט-עלעמענט איז געוויסענהאפטע און גוט ארגאניזירטע ארבייט. די דעפאזיטען וואס ווערען געזאמעלט אין די פינאנץ-אינסטיטוציעס דורך די ברייטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג, זענען א רעזולטאט פון זייער ארבייט, וואס ווערט — צוזאמען מיט די אויפזאך קאפיטאלען פון די גרעסערע דיספאזיציע-צענטערען — ארומגענומען דורך דער אלגעמיינער בעצייכענונג פון ווירטשאפטליכע בעוועגונג. אלץ גרעסערע קאפיטאלען זאמלען זיך אין די פינאנץ-אינסטיטוציעס, וואס גרעסער עס איז דער אלגעמיינער ווירטשאפטליכער אומזאץ. איינשפארונגען זענען אבהענגיג פון ווירטשאפטליכען ניוואו פון לאנד און פון דער ווייטזיכטיגקייט פון די בירגער — מיט איין ווארט פון דער גוטער ווירטשאפט. דאס לענקען די דאזיגע קאפיטאלען אין די ענטשפרעכענדע קאנאלען און ראציאנעל אויסניצען איז איינע פון די אויפגאבען פון דער ווירטשאפטליכע פאליטיק. עס איז נישט די אויפגאבע פון דער מלוכה צו פיהרען דעם אונטערנעמער פאר דער האנד, נאר, זיכערנדיג איהם יורידישע שוץ, שאפען ביי א ראציאנעלער שטייער-פאליטיק א לאגע, ווען דער אונטערנעמער ארבייט אויף אייגענער ריזיקא און רעכענט בלויז אויף אייגענע כוחות.

אפטמאל הערט מען, ווי מען בעקלאגט זיך: „איך וואלט געקאנט פערגרעסערען די פראדוקציע, ווען איך וואלט געהאט מעהר קאפיטאל", עס רעדען אזוי, אינדוסטריעלער, לאנדווירטען, סוחרים. עס רעדען אזוי פיעל פון די, וועלכע וואלטען געוואלט פערגרעסערען די אויסגיביגקייט פון זייער ארבייטס-ווארשטאט, מיט לעדיגע הענד ווילען זיי דאס נישט בעווייזען צו טאן, די קרעדיטען, וועלכע זיי וואלטען געקאנט בעקומען אין די איצטיגע בעדינגונגען, בעפרידיגען נישט אלעמאל זייערע בעדערפענישען. די שוועריגקייטען לעזט די רעאליזירונג פון גרויסע פלענער דורך דער מלוכה. גרויסע אינוועסטיציעס ברענגען אין בעוועגונג ארבייטס ווארשטאטען און פערגרעסערען די אייגענטום-סובסטאנץ פון פאלק נישט נאר אויפ'ן יסוד פון רענטאביליטעט. נאר אויך דאן ווען די רענטאביליטעט אין ענגען זין פון ווארט לאזט זיך נישט דערגרייכען.

געלד בילדעט שוין איצט נישט די אויסשליסליכע פראפיליגיע פון פערמעגליכע. עס קאן שוין נישט זיין קיין רייד, אז די קויף-קראפט זאל זיך קאנצענטרירען אין א בעגרענעצטער צאהל הענד. דער קאנסומענט איז געווארען א

KINO APOLLO

מארגען שבת דעם 6 ד.מ. 3 נ.מ.
און זונטאג דעם 7 ד. מ. 12 און 1^{45}
doskonała komedia
Dorożkarz Nr 13
OD PONIEDZIAŁKU b. m.
wielki dramat społeczno — obyczajowy
DZIEWCZĘTA z NOWOLIPEK

ביז מאָנטאג דעם 8 אײנשליסליך
Piękniejszy niż „Rose Marie"
owiany czarem wiosny piosenki i miłości
bezsprzecznie najwspanialszy film sezonu
GDY KWITNĄ BZY
w rol. gł.
Jeanette Mac Donald
i
Nelson Eddy

KINO APOLLO

ביידע זענען געווען שיכור און ביידע האבען נישט געדענקט ווען די וועלט האט זיך געשאקעלט און אין קאפ האט זיך געדרעהט.

דער מייסטער פון מאריוויל איז געגאנגען שלאָגען יודען.

דער מייסטער פון דער ראדאמער פאבריק מאריוויל, קאזשימיערז סקאווראנסקי איז נישט קיין איבעריגער אוהב ישראל. ער האט אויך ליעב א ביסעל צו טרינקען. דעם 2-טען יאנואר, ווען ער האט זיך א ביסעל אנגעשכור'ט איז ער אוועק אויף די סטאנציע און אנגעהויבען פערטשעפען די אידישע פאסאזשירען. דאס האט באמערקט דער באהן-סטראזשניק אלעקסאנדער מיכאלסקי, וועלכער האט געוואלט אנפירען: סקאווראנסקי אויף דעם באהן-פאסטערונעק. סקאווראנסקי אבער האט זיך נישט געלאזט און אנגעהויבען איינטוירען און דראפען דעם באהן-סטראזשניק, צו הילף מיכאלסקי'ן איז געקומען דער פאליציאנט ליטוואניא, וועלכען סקאווראנסקי האט אבגעריסען די קעשענע פון מאנטעל און איהם אויך צערשלאגען.

סקאווראנסקי איז געשטעלט געווארען פאר'ן קרייז-געריכט אין ראדאם. ער האט זיך פערטהייפערט, אז ער איז געווען אזוי שכור, אז ער געדענקט נישט וואס מיט איהם איז געווען.

בעת'ן אויסהערען די עדות, איז געוועזען צו זעהען, אז סקאווראנסקי איז געקומען שלאגען אידען אויף דער סטאציע, ער האט אבער געשלאגען פאליציי. דער פערטיידיגער פון דעם בעשולדיגטען דזשיטשאוויעצקי האט זיך בעמיהט צו בעווייזען אז ער איז געווען שכור און דעריבער האט ער נישט געוואוסט וואס ער טהוט.

דאס געריכט האט קאזשימיערז סקאווראנסקי פערורטיילט אויף 4 חדשים ארעסט, אפלייגענדיג איהם אויף 2 יאהר

געפאטשט און געביסען א פאליציאנט.

דער פאסטער פון טיטון-מאנאפאל אין ראדאם, סטאניסלאוו בארושינסקי האט ליעב שמעקס צו טרינקען — נישט קיין וואסער. ווען ער איז אהיימגעקומען שכור האט ער אנגעהויבען צו ווידערען און האט אפילו גענומען שלאגען זיין פאטער דראהענדיג, אז ער וועט איהם באלד טויטען. דער פאטער האט גערופען נאך הילף און דאן איז אנגעקומען דער שכן זייערער. דער פאליציאנט ביאלקאוויסקי, וועלכער האט געוואלט בערוהיגען דעם איינטערניק.

בארושינסקי דערזעהענדיג, אז דער פאליציאנט ביאלקאווסקי איז נישט אין פולען אוניפארם האט איהם ארייגעזאגט טליכע „פיינע" ווערטער און דערלאנגט איהם א פאטש. ווי אויך א ביס געטוהן אין באק ביז צו בלוט.

פערשטעהט זיך, אז דער פאליציאנט ביאלקאווסקי האט אים פאר אזא האנדלונג נישט געקענט דאנקען און האט בארושינסקי איינגעגעבען אין געריכט אריין.

מישוואך איז סטאניסלאוו בארושינסקי געמשפט געווארען דורכ'ן קרייז געריכט פאר וועלכען ער האט ערקלערט אז ער געוועזען שיכור און געדענקט נישט וואס ער האט דאן געטוהן. ווען ער איז אבער געוואהר געווארען וואס ער האט בעוויזען, האט ער באלד איבערגעבעטען אזוי דעם פאטער, ווי אויך דעם פאליציאנט ביאלקאווסקי.

דאס געריכט האט פערורטיילט סטאניסלאוו בארושינסקי אויף 3 חדשים ארעסט, אפלייגענדיג איהם די שטראף אויף 2 יאהר.

אר.

בראנזשעז - פערזאמלונג פון צענט. דעט. און קליינהענדלער - פערבאנד.

זונטאג איז אין קליינהענדלער-פערבאנד זשעראמסקי 21 פארגעקומען א בראנזשען-פערזאמלונג אין צוזאמענהאנג מיט דער לעצטער אויסמאסטונג פון הכנסה-שטייער. רעפארם אין טאבאק-האנדעל און לאקאטארען-שוק.

פריזעס לאקס האט געעפענט די פערזאמלונג און ערטיילט דאס ווארט דעם ה' פלאצקי, וועלכער האט רעפערירט איבער די דערמאנטע פראגען און אנגעוויזען, אז די „איזבע-סקארבאווע" האט היי-יאהר פערגרעסערט די פראצענט - נארמא פון ריוח פון יעדער בראנזשע. עס איז דעריבער נויטיג א גענויע פעסטשטעלונג, וואס זאל דינען אלס אונבעשטרייטבארער בעווייז פון דער פאקטישער הויך פון ריוח. צו דעם צוועק דארף יעדער איינער בעקומען'טער שטייער-צאהלער זיך ווענדען מיט זיין „נאקאז פלאטניטשי" אין פעראיין, וועלכער וועט ארויסטרעטען אין דער „איזבא סקארבאווא" און אויך אונטערנעמען שריט ביי די צענטראלע ארגאנען.

אין שייכות מיט'ן פארשטעהענדען פאטענטען-אויסקויף, האט דער פעראיין בעשלאסען צו אסיגנירען א געוויסע סומע און זיך אויך בעמיהען צו עמיגנליכען ערטיילען הלוואות פאר יעניגע מוחזקים, וועלכע זענען נישט אין שטאנד איינמאליג אזא סומע ארויסצונעמען. עס ווערט צו דעם צוועק דורכגעפיהרט א רעגיסטראציע פון אלע פעראינטערעסירטע סוחרים ביז'ן 15 ליסטאפאד ה. י.

עס איז גלייכצייטיג געווארען פראקלאמירט אן איינמאליגע אקציע לטובת דער ענויסטירענדער זעלבסט-הילפס-קאסע אין צוזאמענהאנג מיט דער אויבענדערמאנטער פאטענטען אקציע. ס'איז אויס'ן ארט צוזאמגעלט געווארען א גרעסערע סומע. ס'איז אויך געגרינדעט געווארען א קאמיסיע, וואס זאל זיך פריהער פערנעמען מיט רעגולירען די סכסוכים צווישען בעלי-בתים און לאקאטארען נאכן אבשאפען דעם לאקאטארען-שוק פאר געשעפטען III קאט. און IV הנחה קאט.

דער פעראיין פיהרט אויף ווייטער די טאבאק אקציע, בכדי צו ערמעגליכען די פעראינטערעסירטע סוחרים ווייטער זיך מיט דעם דערמאנטען האנדעל צו פערנעמען.

ריזיגע מאסע, וואס לעבט אין איהר בצרהייט פון קאפ און הענד - ארבייט. זי בעזיצט א בעגרענעצטע אבער דויערהאפטע קויף-קראפט, די לאזונג פון דעם היינטצייטיגען פראדוצענט איז — גרויסער אומזאץ — קלענער ריוח. די דאזיגע לאזונג מאכט מעגליך צו פערווירקליכען דעם פרינציפ פון גערעכטען פערדינסט.

די טאריפע פון הויכע פרייזען האט אין ערגעץ נישט אויסגעהאלטען דעם לעבענס-עקזאמען, ווען די תקלה-פרייזען ווערען איבערגעשטיגען, בינוסט מען א שווערען פעהלער. היינט דאס לעבענס-ניווא קענען מיר בלויז דורך בעריקזיכטיגען די חירטשאפטליכע פערטיילונג-לאגיק. דורך אנווענדען פרינציפען פון גערעכטער פערטיילונג פון די גיטער, וועמענס קוואל עס דארף זיין ארבייט, בילדונג און פארשריט.

„ווען עס בליהט דער בעז".

די ריהר'ע חדיגע דירעקציע פון „אפאלא" גיט זיך כסדר איין צו דעמאנסטרירען אויסגעצייכנעטע פילמען. אויך דאס איצטיגע מאל ווערט אין „אפאללא" געוויזען א פילם, וואס מאכט א שטארקען רושם.

עס הערט פון היינטיגען מאנכאָ: דעמאנסטרירט דאס בילד „ווען עס בליהט דער בעז" מיט דער רייצענדער שיינהייט און גלאנצענדער זינגערין זשאנעט מאקדאנאלד און דער הויפטראָל. א רייהע אויסגעצייכנעטע פילם-ארטיסטען ווירקען מיט צום ערפאלג פון דעם פילם, וואס איז א געזאנג פון ליבע און טרייקייט.

די פילם מעלאמאנען האבען געמיינט, אז אין איהר פילם „ראזא מארי", האט מאק-דאנאלד שוין געהאט דערגרייכט דעם גרעסטען ערפאלג. איצטער אבער שטעלט זיך ארויס, אז אינס נייעם פילם „ווען עס בליהט דער בעז" שטייגט מאקדאנאלד ווייט אריבער מיט איהר שפילען און זינגען אלע פילמען, אין וועלכע זי האט ביז איצט געשפילט.

דער נייער פילם איז אויף א זעלטען בעלויגענעם אופן רעזשיסירט. די רעזשי גיט די באריהמטע אקטריסע א אומגעהויערע ברייט פעלד פאר איהר טאלאנט. א סך סצענעס פערכאפען בשום דעם צושויער מיט זייער גלאנץ און פראכט.

די סצענע אופן באל ביים קייזער נאפאלעאן ווען מאקדאנאלד זינגט סאלא און אויך צוזאמען מיט'ן גרויסען כאר און ארקעסטער, געהערען צו די זעלטענסטע מאסען-סצענעס, וועלכע מען האט א געלעגענהייט צו זעהן אין קינא.

די מוזיקאלישע אילוסטראציע פון דעם פילם איז צווישען אנדערע אויך געהעכט אויף דער שיינער מוזיק פון טשייקאווסקי'ס בארימטע 5 סימפאניע.

דער פילם פאראייניגט אין זיך א קאנצערט-שפיל פון אלע ארטיסטען, שיינע מוזיק און אויסגעצייכנעטען סצענאר.

עס איז א פילם פון ליבע, מאי, פריהלינג און בעז.

דער ערפאלג פון אזא אויסגעצייכנעטען פילם איז א געזיכערטער און ערליך פארדינטער.

מ.

Z DZWONKIEM
IDEAL JAWA —
DOBRA KAWA

טיעף ערשיטערט פון יונגען טויט פון אונזער קאלעגע
לייבטשע ווערטהיים נ. ע.
דריקען מיר אויס דעם איניגסטען מיטגעפיהל
זיינע צעוועהטאגטע עלטערען.
שלום, גדליה, יודעל, שמואל

ערעפענונג פון טעאטער.

דעם 10 ליסטאפאד ווערט געעפענט דאס טעאטער „ראזמאיטאשטשי" מיט א געזעלשאפטליכן אזענט פאר ווינטער-הילף אויף דער ערעפענונג איז פארבעטען דער קעלצער וואיעוואדע.

מיט א רעוואָלווער אין האַנד געפיהרט א יודיש פּאָר'ל מכלומר'שט אין קאָמיסאַריאַט אריין.

אויפ'ן וועג געשמיסען מיט א בייטשל דעם יודישען פּאָרל איבער די קעפּ.

דאָ נישט לאַנג האָט פּאַסירט אַזאַ פאַל:

דער יונגערמאַן משה ראָזענצווייג האָט בעגלייט בײנאַכט זיין בעקאַנט מיידעל חנה'קע יודקעוויטש אויף אַבאַזשיסקאַ. קומענדיג צום מיידעלס שטוב, האָט זיי אָבגעשטעלט אַן'אומבעקאַנטער און נאָכן פאַרשטעלען זיך אַלס געהיים אַגענט בעפוילען צוגעהן מיט איהם אין קאָמיסאַריאַט אריין. ווען דאָס פּאָרל האָט געבעטען ער זאָל זיך לעגימיטירען און געפרעגט פאַר וואָס ער וויל זיי אַרעסטירען, האָט יענער אַרויסגענומען אַ רעוואָלווער און שטרענג בעפוילען צו געהן, ערקלערענדיג, אַז ער ווייסט צו וואָס זיי שפּאַצירען דאָ ביינאַכט. ער האָט ידיעות, אַז זיי געהען דאָ פערלעגען אַ קאָמוניסטישע יאַטשעיקאַ און, אַז אין קאָמיסאַריאַט, וועלען זיי זיך שוין אַלץ דערוויסען.

דאָס פּאָר'ל, וועלענדיג איבערגעשראָקען פון רעוואָלווער, וואָס האָט געגלאַנצט אין דער נאַכט - פינסטערניש, האָט אויסגעפיהרט דעם בעפעהל פון דעם אומבעקאַנטען יונגען קייסט און גענומען געהן צו דער זייט פון שאָסע, וואָס פירט אין שטאָדט אריין. דער „געהיים-אַגענט" האָט נישט בעשטאַנען און רק אויפגעפאָדערט דאָס פּאָרל צו געהן מיט איהם דורך פינסטערע הינטערוועגען. דאָס פּאָרל איז געוואָרען מעהר פערציטערט. עס איז זיי געוואָרען אויפפאַלענד די גאַנצע מעשה, אָבער קיין עצה האָבען זיי נישט געהאַט, ווייל יענער איז געשטאַנען מיט'ן רעוואָלווער און געדראָהט מיט שיסען, אויב זיי וועלען נישט פאָלגען, וואָס ער הייסט.

ראָזענצווייג מיט יודקעוויטשען האָבען זיך געלאָזט אויס'ן וועג, וואָס יענער האָט זיי אָנגעוויזען. זיי פאָראויס און דער „געהיים-אַגענט", הינטער זיי. דאָ האָט ער אַ קאָמאַנדעווע-געטוהן: „רעכטס דאָ גיכער!" און לויט זיין בעפעהל זענען דאָס יונגל מיט'ן מיידעל בעגאַנגען אַ גאַנצען וועג מיט אויפגעהויבענע הענד אין דער הויך און ער נאָך זיי מיט'ן רעוואָלווער אין איין האַנד און מיט אַ בייטשעל אין דער צווייטער. ווען זיי האָבען פערקירעוועט אויף זייטיגע פינסטערע הינטערגאַסען, האָט דער „געהיים-אַגענט" זיי געשמיסען מיט'ן בייטשעל איבער די קעפּ, איבער די הענד, איבער די פלייצעס און זיי געיאָגט שנעלער און אַלץ ווייטער. צום גליק האָט זיך געהערט פון ווייטענס פאָהרען אַ דראָזשקע, דער פאַרשוין מיט דער בייטש און מיט'ן רעוואָלווער האָט מורא געקריגען און געזוכט אַ וועג צו אַנטלויפען.

אויף דער דראָזשקע זענען געפאָהרען צוויי פּאָליציאַנטען, וועלכע דערזעהענדיג נאָך פון דער ווייטענס ווי ס'געהען מענשען מיט אויפגעהויבענע הענד אין דער הויך, האָבען זיך אָבגעשטעלט און געפרעגט דאָס פּאָרל, וואָס דאָ געהט פאָר. דער יונגערמאַן מיט'ן מיידעל האָבען שוין אַראָבגעלאָזט די הענד און געוואָלט פאַרשטעלען דעם וואָס טרייבט זיי אַזוי. ווי נאָר אָבער זיי האָבען זיך אויפגעדרעהט, איז שוין יענער נישט געווען. ער איז ערגיץ אין דער פינסטערניש באַצייטענס אַנטרינען געוואָרען. די פּאָליציאַנטען האָבען ענערגיש געזוכט, אָבער ס'איז פאַרלויפיג נישט געלונגען דעם חברה מאַן צו פאַקען.

לטובת די יודישע אקאדעמיקער

קאָמוניקאַט

שבת דעם 6 ד. י. 9 אזייגער אווענד אָרדענט איין די אלג. ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע טראַוגוטאַ 55 א דאַנסינג פון וועלכען אַ טייל הכנסה איז בעשטימט לטובת דעם יודישען אקאדעמיקער.

פון פועלי ציון צ. ס.

רוויינסקא 13 (קאָמוניקאַט)

פרייטאג דעם 29 איז אין אייגענעם לאָקאַל פאַרגעקומען א פאַרזאַמלונג אויף וועלכע ס'איז אויסגעוועהלט געוואָרען א קאָמיטעט אין פאָלגענדען צוזאַמענשטעל: פאָרזיצער אַדוואָקאַט ל. טאָוב, חיצע פאָרז. שלמה האַבנלאַבער, סעקרעטאַר יחיאל אַלטמאַן, קאַסירער משה ציקערמאַן, הערשיל גלאַט, און א פאָרשטעהער פון פרייהייט, יודעל זילבערשטיין.

דער קאָמיטעט האָט זיך געשטעלט פאַר א ציל צו פאַרשטאַרקען די פאַרטיי-אַרבייט אויף אַלע געביטען פון ציוניסטיש-סאָציאַליסטישען לעבען.

אין טאָג ווען מ'איז מזכיר נשמות די טויטע געדענקען זיי אויך אין די לעבעדיקע יודן.

אין „דויטען זאַדושני", אין די טעג ערב דער קריסטליכער הזכרות נשמות, האָט די ראַדאָמער „סטראַזשניצטוואָ נאַראָדאָווע" אַרויסגעגעבען עקסטרע פלוגבלעטלעך וועלכע צום פונאַנדערטיילען, אַז מ'זאָל נישט קויפען קיין ליכט ביי יודען און אויך נישט פאָהרען אויף קיין יודישע דראָשקעס.

עס געהט דאָרט למשל אַזאַ נוסח:

„עהרענדיג אין די טעג פון „יום טוב פון די טויטע" דעם אָנדענק פון די געשטאָרבענע, איבערהויפּט די געפאַלענע אין די קאַמפען פאַר דער פּוילישער אומאָבהענגיגקייט, איז אונז נישט ערלויבט צו פערגעסען וועגען דעם. אַז די קברים פון אונזערע געשטאָרבענע זאָלען נישט באַלויכטען ווערען מיט ליכט וואָס זענען געקויפט פון יודישע הענד".

איצט געהט מיט פעטערע שריפט:

„אין טאָג פון יום טוב פון די געשטאָרבענע, איז נישט ערלויבט צו שטערען די רוה פון דער אייביגע מנוחה פון אונזערע געשטאָרבענע דורך די יודישע דראָשקעס"

די לעצטע דיקע שורות איז גאָרנישט צו פערשטעהן. מ'קאָן אין פלוג מיינען, אַז דאָס געדודער און געקלאַפּערײ פון דראָזשקעס - פערקעהר איז מסוגל צו שטערען די רוה אויך פון טויטע. אויב דאָס זאָל אמת זיין, מיטוואָס איז שטאַרקער און האַסטיגער, דאָס רעדער-געקלאַפּערײ פון יודישע דראָזשקעס, פון די נישט יודישע?

נאָר געה פרעג ביי שונאי - ישראל קשיות. די שנאה מאַכט נישט בלויז בלינד, נאָר זי נעמט אויך אַוועק דעם שכל.

דער „ראַבאָטניק" מאַכט אויך אויפמערקזאַם אויף מאָדנעם לשון אין די ראַזינע „אולאָטקעס". ער ציטירט די פעטע שורות און בעמערקט דערביי:

„ה"ה ענדעקעס, אויב איהר ווילט שוין יאָ אַזוי שטאַרק אַלץ ענטיודישען, טאָ הויבט אָב פון זיך. ענדערט דעם יאָר, וואָס האָט אייך רעדאַגירט דאָס יודענפרעסערישע פלוג-בלעטעל אויף אַ צווייטען, וועלכער בעהערשט בעסער די פוילישע שפּראַך".

עס איז נויטיג

א מאַגאַזינער

שריפטליכע אָפערטען מיט א ביאָגראַפיע זיך ווענדען: „יאַוואַ" ציגאַריע - פאַבריק.

אז מ'הויבט אָן, דאַרף מאַן אויך פערענדיגען.

מיר האָבען שוין געשריבען, אַז דער בריסקער-קאָמיטעט, וואָס איז געווען טעטיג מיט אַ געוויסע צייט צוריק און האָט זיין אַרבייט שוין פערענדיגט, ברויך אָפיציעל זיך אויפלעזען און גלייכצייטיג אָבגעבען אַ בעריכט מיט אָנ'ענדגילטיגען רעזולטאַט פון די געלד-זאַמלונגען. ס'איז שוין 8 טעג פאַרביי און מ'הערט נאָך אַלץ נישט וועגען דעם.

מיר דערמאָנען דעם קאָמיטעט צום צווייטען מאָהל, אַז ער האָט אַ געזעלשאַפטליכען חוב דאָס צו טוהן.

דעם זעלבען חוב האָט אויך געברויכט ערפילען דער אין זיינער צייט געשאַפענער פשיטיקער קאָמיטעט אין ראַדאָם. צי דער דאָזיגער קאָמיטעט האָט זיך אָפיציעל אויפגעלעזען — ווייסען מיר נישט, פונקט ווי מיר ווייסען נישט ביז היינט, וויפיעל ער האָט דאַן געזאַמעלט אין שטאָדט גופא, און, צי ער האָט דערהאַלטען אויך געלד פון דער פרעמד און וויפיעל.

פאַרוואָס זאָל מען אַזעלכע בעריכטען פערהוילען פאַר דער געזעלשאַפט און נישט מיטטיילען זיי דער בריסקער עפענטליכקייט, וועלכע האָט זיך אין די אַלע אַקציעס בעטייליגט מיט שפענדונגען?

בעקאַנטמאַכונג.

די גמילות-חסדים קאַסע „לינת - הצדק" אין ראַדאָם מאַכט דערמיט בעקאַנט איהרע מיטגלידער, אַז זונטאַג דעם 7 נאָוועמבער ה. י. 5 אזייגער קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל רוויינסקא 21

די אַלגעמיינע פערזאַמלונג

בעמערקונג: אין פאַל ווען ס'וועט נישט קומען קיין גענוגענדע צאָהל מיטגלידער וועט די זעלבע פערזאַמלונג צושטאַנד קומען דעם זעלבען טאָג אין 2 טען טערמין 6 אָוונד און וועט זיין גילטיג ביי יעדער צאָהל מיטגלידער.

Najlepsze, najmilsze i najtańsze prezenty dla rodziny i przyjaciół

to

kuchenki, żelazka grzejniki do rurek poduszki i inne.

Do nabycia na dogodnych warunkach

w Radomskim Towarzystwie Elektrycznem

Sp. Akc. w adomiu ul. Traugutta 53

Kino ADRIA

שבת דעם 6 2 אין 3 און

זונטאַג דעם 7 און 2 און

פריהמאַרגען - פילמען

ROSE MARIE

אין די הויפט ראָל.

זשאַנעטטע מאַק דאָנאַלד

KINO ADRIA

ביז זונטאַג דעם 7 ליסטאָפּאַד איינש.

Jan Kiepura i Marta Eggerth

w najwspanialszym filmie sezonu p. t.

CZAR CYGANERII

Film uśmiechów i łez, — radości i smutku, — miłości tęsknoty.

NAD PROGRAM: DODATKI

דאס לעבען אין קעלץ.

יודען מוזען ארויס פון פוילען, ווייל זיי זענען דא געסט.
אזוי דרשנ'ט א ווארשאווער ענדעקישער אדוו. אין קעלץ.

קעלץ האט שוין א פאר וואכען נעהאט א ביסעל מנוחה פון די היגע ענדעקישע חברה. ערשט 6-5 וואכען איז אריבער ווי יודישע געשעפטען זענען געווארען פיקעטירט און נישט ארייגעלאזט קיין קריסטליכע קונים, ווי אויך מיט דעם דאמאלס־דיגען וועלען איינפיהרען פון די זעלבע חברה א „געהטא" אויפ'ן באזאר־פלאץ. וויאס האט זיך זיי נישט איינגעגעבען, האבען זיי זיך גענומען די וואך צו א פריש שטיקעל ארבייט.

פון 31־טען ביז'ן 7־טען נאוועמבער ארדענט איין די היגע ענדעקישע ארגאניזאציע צוזאמען מיט די קריסטליכע סוחרים, קליינהענדלער־ארג. און האנדווערקער־צעכען א „וואך פון פוילישען האנדעל און מלאכה".

אין צוזאמענהאנג מיט דעם איז איבער די שטאדט פונאנדערגעקלעבט געווארען גרויסע אפישען מיט א גאנצען פראגראם, ווי אויך גערופען אויף דעם לעצטען זונטאג א גרויסע פערזאמלונג אין „טעאטער פאלסקי" כדי צו פראפאגאנדירען די אויבענדערמאנטע „וואך".

מיט א לענגערען אנטיסעמיטישען רעפעראט איז ארויפגעטרעטען אדוו. טרייִדאס פון ווארשא, וועלכער האט צווישען אנדערע געזאגט אז:

„די גאנצע פוילישע ווירטשאפט ליגט אין די הענד פון אונזערע שונאים (יודען) אויב מיר ווילען האבען א שטארק און געזונד פוילען מוזען מיר אמערשטען די ווירטשאפטליכע פאזיציעס ארויסרייסען פון יודישע הענד.

ס'קומט היינט פאר א קאמף צווישען יודען און קריסטען — פאלאקען, מוזען מוזען די זשידעס אונז אבטרעטען ווייל זענען נאר דא געסט....

דער רעדנער גיט ווייטער צו פערשטעהען, אז ס'ליגט א הייליגער פליכט אויף יעדען ערליך־דענקענדען קריסט צו באיקאטירען דעם יודישען סוחר און בעל־מלאכה און נאר צו קויפען ביי איינענע. אויב די מיליאנען פאליאקען וועלען אזוי טהוען — זאגט ער ווייטער — וועלען מיר פטור ווערען פון די יודישע העגעמאניע און אויף זייערע פלאצובקעס, וועלען זיין בלויז פוילישע סטראנגנעס, האנדווערקער, קליינהענדלער און סוחרים.

אדוו. טריידאס, בעקלאגט זיך, אז יודען זענען ארגאניזירט, יודען האבען א גרויסען קאפיטאל, וועלכע שטיצט דעם יודישען סטראגאן און סוחר; דאגעגען מיר — זאגט ער — האבען נישט מעהר ווי א העלבען מיליאן זלאטעס מיט וועלכע אונזער אהנטראצעגטיגע קאסע דיסקאנירט, אבער מ'האפט, אז אונזער קאפיטאל וועט זיך פערגרעסערען מיט דער מיטהילף פון דער נאנצער נאראדאווער געזעלשאפט אין פוילען.

צום סוף לייענט דער ווארשאווער שונא ישראל פאר א ארטיקעל פון זשעבאטינסקי (געדריקט אין „נאש פשעגלאנד") וועגען עמיגראציע פון פוילישע יודען קיין פאלעסטינא, פון וואס ער איז צופרידען; דאגעגען פערדריסט איהם זעהר שטארק אויף דער עקזעקוטיווע פון קאנגרעס פון פוילישען יודענטהום, וועלכע האט א חוצפה צו רופען א קאנגרעס פון פוילישען יודענטהום קיין ווארשא און זיך ארגאניזירען כדי געמיינזאם זיך צו פערטיידיגען געגען דער יודען־העצע...

אבער מיר — שרייט ער אויס — מוזען געגען די זשידעס אזוי קעמפען, אז ס'זאל זיך זיי קיין קאנגרעסען נישט גלוסטען צו רופען.

צום אנדענקונג פון די פוילישע געפאלענע.

מאנטאג דעם 1־סטען נאוועמבער האט די היגע פ. פ. ס. איינגעארדענט אין איהר אייגענעם לאקאל א טרויער־אקאדעמיע געווידמעט די געפאלענע קעמפער פאר דער בעפרייאונג פון פוילען, ווי אויך צום אנדענקונג פאר די פיעל געפאלענע העלדען, וועלכע האבען געקעמפט געגען צאר.

מיט רעדעס זענען ארויסגעטרעטען אייניגע פארטיי־טהוער. דאן איז פארגעקומען א מארשרוט מיט קרענץ אויפ'ן צמענטאזש ארוים אונטער דער בעגלייטונג פון איהר ארקעסטער.

פארנאכט האט דער היגער מיליטערישער גארניזאן, ווי אויך אייניגע קריסטליכע ארגאניזאציעס געלייגט קרענץ אויפ'ן פילסודסקי פלאץ ביים קבר פון אומבעקאנטען זעלנער, ווי אויך בעעהרט די געפאלענע מיט א 5 מינוט שטילשווייגען

פערזאמלונג פון קליינהענדלער־פעראיין אין קעלץ.

זונטאג 8 אזייגער איז אין אייגענעם לאקאל פארגעקומען א גרויסע פערזאמלונג פון היגען קליינהענדלער־פעראיין פון א גרויסע צאהל מיטגלידער.

פרעז. אדוו. מאנעלע אינפארמירט די פערזאמעלטע וועגען די פרישע וועדנונג פון קעלצער סטאראסטע, וועגען רעגולירען די האנדעלס־שעהן אין שבת־צונאכטס'ן און פאר די חגא־טעג.

וויצע פרעז. ה' מינץ רעדט ארום די וענדונג פון די סאסנאוויעצער האנדעלס־קאמער, וועגען האנדעלס־אויסבילדונג פאר סוחרים. ער ווייזט אן, אז ס'איז ממש א נויטווענדיגער ענין פון אלע יודישע סוחרים און קליינהענדלער אדורכצומאכן דעם 2 חדשים'דיגען קורס, צו פראך דעם, וואס יעדער סוחר וועט דערפון געניסען, וועט דאס אויך זיין אונזער אבוועהר־קאמף געגען די פרישע גזירה פון אונזערע שונאים, וועלכע ווילען אזוי ארום ארויסרייסען דעם האנדעל פון יודישע הענד.

האנדעלס ראטמאן ה' פאכעל גיט אן א בעריכט פון די לעצטע קאנפערענץ אין די סאסנאוויצער האנדעלס־קאמער.

נאך די זעהר אינטערעסאנטע אנווייזונגען בנוגע שטייער אויסמעסטונג וועגן האט ס'אינפארמירט דער לייטער פון קליינהענדלער־פעראיין ה' גורסקי, רעדט ה' פאכעל ארום וועגען די היגע גמילת־חסדים־קאסע און טראגט ארייין א פארשלאג, אז צוליב דעם וואס א גרופע מיטגלידער פון די היגע קהלה־פערוואלטונג גרייטען זיך איבערצונעמען די קאסע מיט די הסכמה פון „דזשאינט" און צו די ערשטע האבען רוב מיטגלידער פון די קאסע נישט דעם פולסטען צוטרוי, וועדעט זיך די פערזאמלונג פון קליינהענדלער־פעראיין צום „דזשאינט", אז די לייטונג פון די קאסע זאל איבערגעבען ווערען אזעלכע פערזאנען, וועלכע וועלען אויסגעוועהלט ווערען אויף א אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער קאסע, וואס דאַרף די נעכסטע טעג פארקומען.

נאך דעם ווי דער פארשלאג ווערט אנגענומען איינשטימיג ווערט די פערזאמלונג געשלאסען.

ווער נויטיגט זיך נאך שטיצע פון זיינע קרובים אין אמעריקא?

די פערוואלטונג פון די יורישע קהלה אין קעלץ מאכט בעקאנט, אז די יורישע עמיגראציע־געזעלשאפט „היאס" אין דאנציג, וויל בייהילפיג זיין פאמיליעס און יחידים צו בעקומען שטיצע פון זייערע קרובים אין אמעריקא.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם דארפט יעדער איינער פעראינטערעסירטער אנשרייבען א בריוו צו זיין קרוב אין אמעריקא אין וועלכען ער זאל שילדערען זיין שלעכטע עקאנאמישען מצב און אנווייזען אויף א סומע, וואס וואלט אים ערמעגליכט אויפצובויען זיין עגזיסטענץ אויפ'ן ארט, אדער איהם געבען מעגליכקייט אויסצוואנדערען. און דעם בריוו איבערגעבען אין דער קאנצעלאריע פון דער קהלה, וועלכע וועט בעשטעטיגען און איבערשיקען דעם דאנציגער „היאס".

צעשלאגען געווארען פאר פערקויפען ביליג פלייש.

די היגע איינוואוינערין שרה פינקוסאוויטש (האושא 7) האט געמאלדען אין דער פאליציי, אז דעם לעצטען מיטוואך 9 אזייגער אדורכגעהענדיג די האושא גאס איז זי צעשלאגען געווארען דורך א געוויסען משה בוינען און זיין פרוי, צוליב דעם וואס פרוי פינקוסאוויטש פערקויפט רינדפלייש ביליגער ווי בוינען.

אויף א ענדעקישען מיטינג...

אויף דעם לעצטען זונטאג האלב־צוועלף בייטאג האבען די היגע ענדעקעס מכל המינים גערופען א מאסען־מיטינג אין טעאטער־פאלסקי.

כאטש כ'זוייס, (ווי כ'בין א יוד געבוירען), אז מיך רופט מען אויף דעם מיטינג נישט, דאך געה און זיי א „גזלן", אז איך אלס רעפארטער זאל אזעלכע „הייליגע" דרשות נישט הערען...

מיט א געבאכענעם קוראזש און ציטערדיגע הענד און פיס לויף איך אויף די טרעפ צום טעאטער־איינגאנג און מיט איין שטעם גיט איך מיך א כאפ אריין אין א לאזשע.

אין זאל הערשט א טויטע שטילקייט, כאטש ס'איז דארט פערהאן ביז א פיער הונדערט מענשען (פשעפראשם ענדעקעס) די טריבונע איז „בעצירט" מיט „הערליכע" לאזונגען ווי: „פוילען פאר פאלאקען"! „נידער מיט דער זשידא־קאמונע"! „קויף נאר ביי איינענע"! אויף דער טריבונע זיצען ביז א 10 פארטיי „פיהרער", בעקאנטער פנימער פון קעלץ, וועלכע האבען גאנצע טעג געשעפטען נאר מיט.. יודען, דערינטער אויך דער אייגענטימער פון א געשעפט פון עלעקטרישע צודאטען ה' ארגאק, וועלכער פארעט זיך זעהר שטארק אויף די טריבונע און האט די עהרע צו ווערען דער סעקרעטאר פון מיטינג. דערווייל אבער האבען מיינע „פרישע" שכנים דערשנאפט מיין יודישע נאז און איינער צום צווייטען האט אנגעהויבען צו ברומען זשיד... זשיד...

מיט א ציטערדיג הארץ מאך איך „פליטה" אראב און זאל אריין אין „געסא" (אויף לינקס) מיינט נישט חלילה, אז איך בין געזעסען. בעת'ן גאנצן רעפעראט בין איך געשטאנען סאלידאריזירענדיג זיך מיט די יידישע סטודענטען. דא האב איך שוין א זיכערע געזעלשאפט, איך שטעה צווישען געהיים־פאליציאנטען, כ'שטעלג אן מיינע אויערן צו הערען די „הייליגע" דרשה פון דעם ספעציעל אראבגעבראכטען ווארשאווער „גדול".

אין זאל דונערט א באסאייע שטים: זשיד... זשיד... מען טאר נישט קויפען ביים זשיד... מען דארף צונעהמען דעם סטראגאן ביים זשיד. אלע ערליכע און פרומע פאלאקען דארפען באיקאטירען דעם זשיד... א גאסט אין ביי אונז אין פוילען דער זשיד. צוליב דעם מוז ער ארויס און אונז אבטרעטען דער זשיד..

דער סעקרעטאר ארגאק, וועלכער פראטאקאלירט פלייסיג, וואס מען דארף אלץ טהוען מיט'ן זשיד, גיט ביים לעצטען „זשיד" א גלאץ אויס א פאר אויגען אין א עסען א מויל, גלייך ווי ער וואלט זיך עפעס געוואלט פרעגען (מסתמא, אויב די זשידעס, וועלען ארויס וועט נישט זיין וועה ס'זאל ביי איהם קויפען), אבער די זעלבע שטימע הילכט ווייטער זשיד... זשיד... נאך פאר די מלחמה האבען מיר געקעמפט געגען זשיד... פוילענס שונא איז דער זשיד..' אין אלעם איז שולדיג דער זשיד... אין זשיד... זשיד...

פאר גרויס צופרידענהייט פון סוגליקים פון די זעהר „גייסטרייכע" רעדע ברעכט אין זאל אויס א שטורעם פון אפלאדיסמענטען, אבער אין מיינע אויערן קלינגט ווייטער דאס ווארט: זשיד... זשיד...

כ'גיב מיך א דרעה אויס, מיינע שומרים זענען נישטא. אונטער מיר שטעהט א גרעסערע „נאראדאווע" געזעלשאפט, וועלכע פלפולט זיך וועגען מיר, צי כ'בין א זשיד, כמעט דער זעלבער „זשיד" נאר שיין מיט קלענערע, שטילערערע טענער און איידער זיי זענען זיכער און וואס, וועז, צו טהוען (אוודאי א גלעט) מיט'ן זשיד, שטעה איך שוין ביים טעאטער טויער אויף דער גאס...

כ'האלט אפשר נישט געמאכט אזוי גיך „פליטה" נאר כ'האב מורא געהאט, אז מען זאל דערנאך נישט דארפען זאגען א שיינע ריינע... זאל עך נישט קריכען וואו מען דארף נישט...

צ — ר.

א „רעוואלוציע" אין „נייעם" גערער שטיבעל אין קעלץ.

די „רעוואלוציאנערען" טרעטען-צו צו שאפען א דריט גערער שטיבעל.

אין קעלץ עגזיסטירען ביים היינטי-גען טאג צוויי גערער שטיבלעך, א „אלט-שטיבעל" און א „ניי-שטיבעל". אין „נייעם" זענען לעצטענס פארגע-קימען זעהר פיעל רייבונגען צווישען די „קאליע-געווארענע" און די „שארפע". די לעצטע, בעשטעהען פון א 15 מאן ס'רוב פון רייכע יונגע קעסט-איידעמלעך, וועלכע זענען ערשט נישט לאנג געקומען קיין קעלץ מיט זייער פולען חסידיש-פאנאטישען ברען און זיי האבען דארט אנגעהויבען צו מאכען א שטיקעל „פאזשאנדעק".

די מאדערונגען פון די זאטע קעסט-איידעמלעך איז, אז אין „נייעם" שטי-בעל טארען נישט ארייַנקומען די „קא-לעגע" בחורים, וועלכע טראגען נישט קיין פיאות, טראגען געפרעסטע הויזען, גאלאבראדניקעס, קינא - געהערס, מיט איין ווארט „פושעים"; דאנעגען ווייטער די עלטערע גערער-חסידים האבען גע-נומען די „פושעים" אין שוץ און גע-פארערט נישט צו דערווייטערען אזעלכע בחורים, וועלכע זענען אפיסעל „געכאפט אויף די מעשה", נאר פערקעהרט מען דארף זיי מקרב צו זיין.

א לענגערע צייט האט זיך אזוי גע-פיהרט א שטילער „קאמף" צווישען די „שארפע" און די „מילדערע" ביז אין א פ'אסטען מיטוואך האבען זיך די „שארפע" פעסט ארגאניזירט און אלס פראטעסט האבען זיי פערלאזט דאס שטיבעל מיט די „פושעים" און זענען אריין דערחיל אין אלטען „בית-המדרש" אריין װאו זיי לערנען און דאווענען דארט.

ווי מען גיט אונז איבער פיהרען די „שארפע רעוואלוציאנערען" מיט זייער פירער אברהם קליינהערער (א לאדזשער) בראש א וואמעל אקציע, בדי צו קענען עפענען א דריט גערער שטיבעל. זיי האבען אויך אויסגעארבייט א גאנצען רעגולאמין, אז אלס ערישע מיטגלידער אין דעם דריטען גערער שטיבעל, וועלען אנגענומען ווערען אזעלכע בחורים און יונגעלייטלעך, וועלכע וועלען האבען די לאנגע פיאות, נישט זיך ראזירען, חלילה נישט טראגען קיין הויזען מיט א „קניטש" נאר ארייַנגעפאקט אין די סקארפעטען, מיט נאך זעהר פיעל פינק-טען פון דעם זעלבען „שניט". כדי א „פושעי" זאל חלילה זיך צווישען זיי נישט ארייַנכאפען....

אלזא מזל טוב קעלצער יודען, מיר וועלען אין קורצען האבען א דריט גע-רער שטיבעל...

א סענסאציאנעלער פילם אין קינא
„קאסינא"
„Król i Churzystka"
Dzieje b. króla Edwarda VIII-go
וועלכער האט צוליב ליבע זיך אבגע-זאגט פון דער קרוין

SKŁADY
Polskiego Przemysłu Górniczego
dostarczają Węgiel
własnym taborem wprost z bocznicy kolejowej
już od złotych 3⁵⁰ za 100 kg.
Radom, ul. Podjazdowa 20 tel. 25-05

פארבערײַ
כעמישע פראלניע און וועש
M. Cichoń
Centrala, RADOM, Rwańska 23.
רעיעלע ארבײַט! קעלנער צו 15 גר.
נעמט אן צו וואשען: מענער, דאמען און קינדער - קליידונג
נעמט אייך אן צו פיצען:
פיטערנע קורטקעס, קאפעלושען, הענטשקעס

ספארט.

זונטאג דעם 7-טען ה. ח. 5 נאכמיטאג קומט פאר אין „טעאטער פאלסקי" א אינטערעסאנטער באקס-מעטש צווישען דעם ראדאמער „בראן" און דעם קעלצער „גראנאט".

אלע טרעפען זיך אין קינא
„פאלאס"
וואו ס'ווערט געוויזען
דער בערימטער פילם
„W sieci wywiadu" (אין)

כמיעלניקער רב עפשטיין פאר'ן קעלצער קריי-געריכט.

ווי בעקאנט, איז מיט א האלב יאהר צוריק אום שבת ארעסטירט געווארען צוליב א מסירה דעם כמיעלניקער רב הרב עפשטיין, וועלכער האט נעזאלט איבערקויפען דעם דארטיגען וויצע-סטאראסטא, מיט א זילבערנע כאבאק-פושקע. דעם זעלבען שבת איז הרב עפשטיין א געשמידטער אין קייטען אבגעפיהרט געווארען אין דער פינסטע-רער תפיסה. ערשט נאך לאנגע השתד-לות'ן איז ער נאך צוויי וואכען אבזיצען אין תפיסה בעפרייט געווארען געגען קויציע.

שוין די נעכסטע טאג וועט הרב עפ-שטיין שטיין פאר'ן קעלצער קריי-געריכט וואו ס'וועט זיך ארויסווייזען, צי האט טאקי הרב עפשטיין געוואלט געבען דעם סטאראסטא שוחד, אדער ער איז נאר געפאלען א קרבן פון זיינער קעגנער מיט וועמען ער קעמפט שוין אין כמיעלניק עטליכע יאהר.

דערשטאכען א מענש צוליב א... טאנץ.

אין דארף בענדקאוויצע איז הויז פון דארטיגען איינוואוינער יוזעף יאראש אין פארגעקומען א פערהיילונג'ס - אווענד. אינמיטען בעסטען הוילען איז ענט-שטאנען א העפטיג קריגעריי צוליב א טאנץ, בעת וואס א געוויסע יוזעף איב-דיק איז אדורכגעשטאכען געווארען מיט א שארף מעסער און איינינע מינוט שפעטער איז ער געשטארבען

דער מערדער איז פערהאלטען געווארן

21 יעהריגע מוטער דערטרינקט איהר 3 חדשים'דיג קינד.

דעם 12 אקטאבער האבען אדורכגעהענדע מענשען בעמערקט אין יענדושעווער טייך ביי דער פאהן שווימען א 4-3 חדשים'דיג קינד. דאס קינד האט געהאלטען א סמאט-שעק אין מויל. דאס קינד איז ארויסגענו-מען געווארען פון וואסער און אבגעפיהרט געווארען אין דער פאליציי אריין.

פון דעם טויטען קערפערל האט די פאליציי נישט געקענט קומען אויף די שפורען, ווער ס'האט דערטרונקען דאס קינד. ערשט נאך א צוויי וואכענדיגע אויספארשונג איז פעסטגעשטעלט געווא-רען, אז בענאנגען דעם שוידערליכען פֿחאט איז די אייגענע מוטער פון קינד. א פריילין פון דזשאלאשיק מיט'ן נאמען רבקה פינטשעווסקי 21 יאהר אלט. די לעצטע איז די וואך ארעסטירט געווארען. זי האט זיך מודה געווען צום מעשה. פער ענטפערענדיג זיך, אז זי האט דאס געטוהן צוליב נישט האבען קיין מיטלען צו קע-נען דערנעהרען איהר נישט געזעצליך-געהייראטען זוהן.

MILIONY KOBIET
NA CAŁYM ŚWIECIE
STOSUJE SŁAWNE KOSMETYKI
CEDIB
PARIS
•PUDRY•KREMY•TUSZ DO RZĘS
POMADKA DO UST• RÓŻ• MLECZKA
Żądajcie w najbliższej perfumerii lub drogerii bezpłatnej broszury Cedib o indywidualnej i racjonalnej pielęgnacji skóry.

אכטונג קעלץ!

אין אלע רעדאקציע און אדמיניסטראציע - ענינים ביטע זיך צו פערשטענדיגן מיט אונזער מיטארבייטער

י צוקער שריפטליך קען מען זיך ווענדען:

Red. „Radomer - Kielcer - Leben"
Kielce, skrz. poczt. 83.

טעלעפאניש פון 5 — 7 נ. מ. 22 - 16. יעדן טאג.

פאר'ן אינהאלט פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך.

RADIOODBIORNIKI „KOSMOS" do nabycia w składzie konsygnacyjnym
B. Senator, RADOM, ŻEROMSKIEGO 20
tel. 15-06

TARYFA OGŁ.: Na 1-szej stronie mm 1 szp. 40 gr. w tekscie mm 1 szp. 60 gr. na ostatnie stron. mm 1 szp. 25 gr. | 1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.

אבאנאמענטס פרייז: פאר א הויז אין פוילען 1 זלאָט אין פראנקרייך, בעלגיען 4 פראנק אין אנדערע לענדער 30 סענט.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC · tel. 18-15 טעל. · Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben" Radom Szwarlikowska 20